

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra biblických věd

Bc. Jiří Ondruš

**Ježíšova blahoslavenství v kontextu
Matoušova evangelia**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. ThLic. Jaroslav Brož, Th.D.

Praha 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze 7.6.2020

Bc. Ondruš Jiří

Bibliografická citace

Ježíšova blahoslavenství v kontextu Matoušova evangelia [rukopis]: diplomová práce / Jiří Ondruš; vedoucí práce: Jaroslav Brož. – Praha, 2020. – 85 s.

Anotace

Ježíšova blahoslavenství nelze chápat jako zcela izolovanou část Ježíšova učení. Proto je k pochopení nutná znalost celého Evangelia podle Matouše. V této diplomové práci srovnávám jednotlivá slova obsažená v blahoslavenstvích se stejnými slovy v Matoušově evangeliu mimo blahoslavenství. Tímto postupem dohledávám smysl Ježíšova poselství v blahoslavenstvích obsažených v Evangeliu podle Matouše. Dále předkládám a srovnávám staré řecké opisy (Kodex Sinajský a Kodex Vatikánský) a šest nejznámějších českých překladů tohoto evangelia. Taktéž srovnávám exegeze známých biblistů, zejména to, na čem se shodují, ale i to v čem se zásadně rozcházejí. Důležitou částí je také synoptické srovnání s blahoslavenstvími u evangelisty Lukáše. Cílem této diplomové práce je co nejvíce se přiblížit ke smyslu konkrétního úseku Mt 5,1–12, který představuje celoživotní program Ježíšových následovníků, ale zároveň i Ježíše. Ježíš v úvodu horského kázání takto představuje sám sebe. Nehovoří totiž jen o tom, jací mají být jeho učedníci, ale i o tom, jaký je on sám.

Klíčová slova

Ježíš, blahoslavenství, nebeské království, horské kázání, Evangelium podle Matouše

Abstract

The Jesus' Beatitudes cannot be understood as a completely isolated part of Jesus' teaching. Therefore, the knowledge of the whole gospel of Matthew is necessary for their understanding. In this thesis I compare the individual words contained in the Beatitudes with the same words in the Gospel of Matthew outside the Beatitudes. By this means I find the meaning of Jesus' message in the Beatitudes contained in the Gospel of Matthew. I also present and compare ancient Greek copies (the Sinai Code and the Vatican Code) and six most famous Czech translations of this Gospel. I also compare the exegesis of well-known biblical scholars, especially what they agree on, but also what they fundamentally differ on. An important part is also a synoptic comparison with the Beatitudes of the evangelist Luke. The aim of this thesis is to get as close as possible to the meaning of the specific section of Mt 5: 1-12, which represents the lifelong program of Jesus' followers, but also Jesus. Jesus introduces himself at the beginning of the mountain sermon. He speaks not only of how his disciples are supposed to be, but also of how he is.

Keywords

Beatitudes, Jesus, the Kingdom of Heaven, the Sermon on the Mount, the Gospel of Matthew

Počet znaků (včetně mezer): 114 948

Poděkování

Děkuji doc. ThLic. Jaroslavu Brožovi, Th.D. za jeho odborné znalosti v oboru biblistiky, které mě při psaní této práce usměřňovaly. Taktéž za vysokou úroveň jeho kurzů na KTF, které správně vedou studenta k pokornému přístupu k Písmu svatému a zároveň dávají velký prostor pro zálibu v této disciplíně, která je přirozenou součástí křesťanského života. Díky vedení doc. ThLic. Jaroslava Brože, Th.D. budu (i přes časovou náročnost a někdy i složitost této práce) k Písmu svatému přistupovat ještě s větším úžasem a radostí.

Obsah

Úvod.....	8
1. Doba a okolnosti sepsání Evangelia podle Matouše	10
2. Horské kázání.....	11
2.1. Obecná charakteristika horského kázání	11
2.2. Struktura horského kázání	12
2.3. Blahoslavenství	13
2.4. Rozbor Mt 5,1-2	20
3. Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské.....	21
3.1. Chudí v duchu	21
3.2. Království nebeské	29
4. Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni	37
4.1. Plačící	37
4.2. Potěšení	39
5. Blaze tichým, neboť oni dostanou zemi za dědictví	42
5.1. Tiší.....	42
5.2. Země za dědictví	46
6. Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasytzeni.....	49
6.1. Hlad a žízeň po spravedlnosti.....	49
6.2. Nasyčení	53
7. Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.....	55
7.1. Milosrdní	55
7.2. Dojití milosrdenství.....	58
8. Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uží Boha	60
8.1. Čisté srdce	60
8.2. Uzření Boha.....	65
9. Blaze těm, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími	68
9.1. Působení pokoje	68
9.2. Synové Boží	71
10. Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské.....	74
10.1. Pronásledování pro spravedlnost.....	74
10.2. Inkluze příslibu království nebeského.....	77
10.3. Osm nebo devět blahoslavenství?	77
Závěr	79
Seznam použitých zkratk.....	82
Seznam literatury	83
Prameny.....	83
Sekundární zdroje:.....	84
Internetové zdroje:.....	85

Úvod

Cílem této práce je podrobný rozbor Ježíšových blahoslavenství, která nalezneme v Evangeliiu podle Matouše. Jedná se o konkrétní úsek Mt 5,1–12.

První dva verše je nutné brát spíše jako úvod do blahoslavenství (ale taktéž úvod do horského kázání). Poslední dva verše jsou novozákonními exegety chápány buď jako deváté blahoslavenství nebo jako prohloubení látky osmého blahoslavenství. Hlavní látkou této práce je tedy osm blahoslavenství, která nalezneme v Mt 5,3–10.

Každé z osmi blahoslavenství má samostatnou kapitolu, přičemž každá tato kapitola je rozdělena na další dvě podkapitoly (cílová skupina blahoslavených a příslib těmto blahoslaveným).

Následující struktura těchto 15ti podkapitol (příslib prvního blahoslavenství je stejný jako příslib osmého blahoslavenství) je v zásadě stejná. V každé podkapitole předkládám deset verzí textu a tyto texty vzájemně porovnávám. Výchozím textem je Kodex Sinajský (dále KS) a Kodex Vatikánský (dále KV). Oba tyto kodexy sahají svým stářím až do čtvrtého století a jsou tak i jedním z nejstarších dochovaných textů Matoušova evangelia. U KS i KV je u některých písmen problém s přesným určením. Dalším řeckým textem užívaným v této práci je 27. vydání Nestle-Aland (dále N-A). Posledním cizojazyčným textem je latinská Neovulgata (dále NVG). Následuje šest českých překladů daného textu. Pro tuto práci jsem zvolil: Český ekumenický překlad (dále ČEP), Český liturgický překlad (dále ČLP), Český studijní překlad (dále ČSP), Český překlad Jeruzalémské Bible (dále ČJB), Bible21–překlad 21. století (dále B21) a překlad Bible kralické (BK). Všechny tyto opisy a překlady řadím přehledně pod sebe a srovnávám případné rozdíly.

Následuje vždy gramatický rozbor daného úseku s tím, že vždy uvádím možné varianty, jak by bylo možné přeložit (dle užitého slovníku novozákonní řečtiny).

U každé cílové skupiny blahoslavených i příslibů těmto blahoslaveným předkládám exegeze různých biblistů. Snažím se využít spektra názorů napříč církvemi, avšak některé exegetické publikace jsem již ani nevyužil, protože jen opakovaly to, co již bylo mnohokrát řečeno. Smyslem uvedení spektra těchto exegezí má být metodický návrh, co mohou jednotlivá blahoslavenství znamenat. Jednoznačnou odpověď ve většině případů pravděpodobně nenalezneme (přestože se někteří exegeté domnívají, že právě oni ji našli). Během dvouletého zpracovávání této práce jsem sám pozoroval, jak Ježíšova

blahoslavenství dokáží pracovat s člověkem a jakou obrovskou důležitost má pokorný přístup k Písmu svatému.

Posledním dílčím postupem u jednotlivých úseků blahoslavenství je dohledávání smyslu v rámci Evangelia podle Matouše. Jedná se o dohledání každého dílčího slova (jednotlivých blahoslavenství) v Matoušově evangeliu. Pro tuto metodu využívám řeckého textu N-A. Cílem této metody je přiblížení se ke smyslu, který chtěl autor Matoušova evangelia vyjádřit. Pokud využívá některého slova z blahoslavenství v jiné pasáži, může nám to přiblížit význam daného slova. V některých případech Ježíš (v Matoušově pojetí) danou tematiku opakuje a reformuluje.

Přestože mým gramatickým překladům z řečtiny daleko více odpovídá např. ČJB, pro názvy kapitol jednotlivých blahoslavenství užívám textu z ČEP. Důvodem je již zmíněné spektrum exegezí napříč církvemi.

1. Doba a okolnosti sepsání Evangelia podle Matouše

Ohledně autorství Evangelia podle Matouše jsou dvě nejuznávanější teorie. Buď byl autorem Ježíšův učedník Matouš (podle tradice) nebo židokřesťan druhé generace, jehož jméno nám není známé. Doba sepsání se s největší pravděpodobností datuje do 80. nebo 90. let prvního století, jistě však po roce 70 n.l. Toto evangelium bylo napsáno buď v Sýrii nebo v Palestině. Adresáty byli zejména křesťané židovského původu, což je patrné na starozákonních citacích v samotném textu, které potvrzují Ježíše jako Mesiáše a realie židovské víry, které již autor dále nevysvětluje. Ústředním tématem je naplnění Starého Zákona v Ježíši Kristu. Dále pak komplexnější téma nebeského království. Podle teorie dvou pramenů (která je mezi biblisty nejuznávanější) byly pro sepsání Evangelia podle Matouše klíčové tři zdroje: Evangelium podle Marka, Sbíрка Ježíšových výroků a Matoušovy vlastní podklady (které se nevyskytují v ostatních evangeliích). Další hypotézou je předpoklad, že Evangelium podle Matouše je nejstarší a ostatní synoptická evangelia z něj vycházejí. Tato hypotéza však není příliš pravděpodobná. Není zcela jisté, zdali byla původní verze v řečtině či aramejštině. V této práci uvádím v jednotlivých kapitolách dané pasáže, které jsou v jedněch z nejstarších řeckých opisů: KS a KV. Evangelium podle Matouše je členěno v Novém Zákone na 28 kapitol. Začíná výčtem Ježíšova rodokmenu a končí zjevením zmrtvýchvstalého Ježíše v Galileji, kde vysílá svých jedenáct apoštolů na misie ke všem národům.¹

Vzhledem k tomu, že tradice uvádí jako autora apoštola Matouše a jeho jméno je již k tomuto dílu staletími zakořeněno, hovořím v této práci buď jako o autorovi Matoušova evangelia (popřípadě jako o autorovi Evangelia podle Matouše) nebo jako o Matoušovi.

Taktéž jsou relevantní oba výrazy: Matoušovo evangelium a Evangelium podle Matouše.

---

¹ Srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*: (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 14. vyd., (5., opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2008, s. 1117–1149.

Srov. HARRINGTON, Daniel. *Sacra Pagina: Evangelium podle Matouše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, s. 11–22.

Srov. LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše: Malý stuttgartský komentář*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 8–12.

Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *Doba Ježíše Nazaretského: historicko-teologický úvod do Nového zákona*. Praha: Karolinum, 2008, s. 326–329.

2. Horské kázání

Za horské kázání je považována pasáž Mt 5,1 – 7,29. Pátá kapitola začíná: „*Když spatřil zástupy, vystoupil na horu*²...“ Osmá kapitola začíná: „*Když sestoupil z hor*³...“ Ježíšovo kázání je tedy na hoře a uvedené dva verše jasně vymezují začátek i konec horského kázání. Vzhledem k tomu, že Mt 5,1–2 nás uvádí do děje, může být za počáteční verš samotného kázání považován až Mt 5,3.

2.1. Obecná charakteristika horského kázání

Přes jasné vymezení celého horského kázání (nazývaného také kázání na hoře nebo horská řeč) však jde s největší pravděpodobností pouze o Matoušovu stylistiku. Většina novozákonních exegetů se shoduje na tom, že tuto nauku Ježíš nepředložil najednou (jak vymezuje Matouš). Vzhledem k shodným podstatným prvkům v Evangelii podle Lukáše a zároveň absenci v Evangelii podle Marka, lze podle teorie dvou pramenů považovat za nejrelevantnější zdroj Sbíрку Ježíšových výroků.

Lze říci, že základ pro horské kázání se nachází již v Desateru. Horské kázání je tedy jakýmsi vyústěním již přijatého a pochopeného Desatera.⁴

---

² Mt 5,1.

³ Mt 8,1.

⁴ Srov. LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*. s. 58–60.

2.2. Struktura horského kázání

Struktura horského kázání je různorodá, co se týče pojetí, napříč spektrem novozákonních biblistů. Předkládám svou vlastní strukturu horského kázání, kterou vymezují hlavními stěžejními celky (označeny tučným písmem), do nichž náleží další menší dílčí celky.

Tabulka č. 1: Schéma struktury horského kázání v Evangeliu podle Matouše

OHRANIČENÍ HORSKÉHO KÁZÁNÍ Mt 5,1-2 a Mt 7,27-8,1	ÚVOD HORSKÉHO KÁZÁNÍ (Mt 5,1-2)
	ŽIVOTNÍ NÁPLŇ JEŽÍŠOVÝCH NÁSLEDOVNÍKŮ (Mt 5,3-16) (Mt 5,3-12 BLAHOSLAVENSTVÍ)
	SPRAVEDLNOST NAPLNĚNÁ V JEŽÍŠOVI (Mt 5,17-6,4) (Mt 5,21-48 ANTITEZE: „slyšeli jste.../já vám říkám“)
	KOMUNIKACE S BOHEM (Mt 6,5-15) (Mt 6,9-13 MODLITBA PÁNĚ)
	MATERIÁLNÍ HODNOTY V TOMTO SVĚTĚ (Mt 6,16-6,34) (přístup k materiálnímu světu v kontextu nebeského království)
	KAM UPŘÍT SVOU SOUSTŘEDĚNOST (Mt 7,1-6)
	VYTRVALOST DUCHOVNÍHO ŽIVOTA (Mt 7,7-7,11)
	ZÁKLADNÍ KRITÉRIUM JEDNÁNÍ VŮČI LIDEM (Mt 7,12) (ZLATÉ PRAVIDLO)
	AUTENTICITA JEŽÍŠOVÝCH NÁSLEDOVNÍKŮ (Mt 7,13-27)
	ZÁVĚR HORSKÉHO KÁZÁNÍ (Mt 7,28-8,1)

Zdroj: vlastní.

2.3. Blahoslavenství

Blahoslavenství je v Evangelii podle Matouše umístěno hned na začátek horského kázání přesto, že se jedná pravděpodobně o nejsložitěji uchopitelnou nauku celého úseku Mt 5,1 – 7,29.

2.3.1. Obecná charakteristika blahoslavenství

Blahoslavenství mají dvě základní funkce. První funkcí je to, že přinášejí povzbuzení a druhou funkcí je zaslíbení odměny.⁵ Bylo by zcela chybné vnímat blahoslavenství izolovaně jako pouhý etický program nebo morální pravidla.⁶ Bez víry a bezprostřední přítomnosti Ježíše v blahoslavenství by obsah blahoslavenství byl jako tělo bez duše. Při znalosti Matoušova evangelia a uchopení blahoslavenství v rámci rozjímání brzy zjistíme, že Ježíš na jednu stranu hovoří o návodu na trvalé štěstí, ale zároveň představuje sebe samého. Jednotlivé aspekty rozvádím s odkazem na příslušné úryvky Matoušova evangelia v dalších kapitolách. K potvrzení takového Ježíšovy bezprostřední přítomnosti v Blahoslavenství nám postačí série následujících otázek:

- a) Vnímáme v Ježíšovi chudobu duchem (může být ve smyslu pokory)?
- b) Patří Ježíšovi nebeské království?
- c) Plakal někdy Ježíš?
- d) Byl pak potěšen?
- e) Vnímáme Ježíše jako tichého (může být i ve smyslu pokory)?
- f) Dostal Ježíš zemi/Zemi za dědictví?
- g) Hladověl a žíznil Ježíš po spravedlnosti?
- h) Byl Ježíš nasycen (spravedlností)?
- i) Byl Ježíš milosrdný?
- j) Došel Ježíš milosrdenství?
- k) Měl Ježíš čisté srdce?
- l) Uzřel Ježíš Boha?
- m) Působil Ježíš pokoj?
- n) Byl Ježíš nazýván Synem Božím?

---

⁵ Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*. Praha: Kalich, 1995, s. 74.

⁶ Srov. DOUGLAS, J.D. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 2017, s. 229.

- o) Byl Ježíš pronásledován pro spravedlnost?
- p) Byl Ježíš tupen a pronásledován?
- q) Mluvili lidé lživě a zle proti Ježíšovi?
- r) Má Ježíš hojnou odměnu na nebesích?

Ježíš blahoslavenstvími zároveň představuje žádoucí profil svých následovníků na dvou vztahových rovinách: k Bohu a k lidem.⁷

2.3.2. Biblické rukopisy a překlady

KS: *ΜΑΚΑΡΙΟΙ*   **KV:** *ΜΑΚΑΡΙΟΙ*   **N-A:** *Μακάριοι*   **NVG:** *Beati*
ČEP: *Blaze*   **ČLP:** *Blahoslavení*   **ČSP:** *Blahoslavení*
ČJB: *Blahoslavení*   **B21:** *Blaze*   **BK:** *Blahoslavení*

Všechny řecké veze se shodují. ČEP a B21 překládá jako „*blaze*“ (spíše „*blaze vám*“). Ostatní uvedené překladové verze překládají jako „*blahoslavení*“.

2.3.3. Gramatický rozbor

„*Μακάριοι*“ je od nominativ plurálu trojvýchodného adjektiva druhé deklinace *μακάριος* (*α, ον*), které lze přeložit jako: *šťastný, blahoslavený, blažený*.

„*Μακάριοι*“ tedy znamená: *Šťastní, Blahoslavení, Blažení*.⁸

2.3.4. Výklad výrazu „blahoslavení“

Blahoslavenství lze chápat jako formu blahopřání nebo také gratulace.⁹ Člověk označený jako blahoslavený je ten, jenž bude požehnán od Boha v eschatologickém

⁷ Srov. TALBERT, Charles H. *Matthew*. Grand Rapids, Mich.: Baker Academic, 2010, s. 78.

⁸ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*. 5., upr. vyd. Praha: KLP, 2009, s. 4–7.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*. Praha: Česká biblická společnost, 2011, s. 1672.

⁹ Srov. NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956, s. 76.

rozměru.¹⁰ V Ježíšových očích je to paradoxně ten, koho lidé vyhodnocují jako nešťastného. Požadavky úspěšnosti nebeského království tak stojí v protikladu s úspěšností království lidských.¹¹

Samotné slovo „*blahoslavení*“ má svůj protiklad v hrozbě „běda vám“¹² (což ve svém konceptu blahoslavenství využívá v bezprostřední návaznosti evangelista Lukáš). Tento protiklad nám může pomoci pochopit podstatu výrazu „*blahoslavení*“.

2.3.5. Výraz „*blahoslavení*“ v Matoušově evangeliu

V Evangeliu podle Matouše nalezneme ještě další čtyři blahoslavenství mimo horské kázání.

V 11. kapitole Ježíš blahoslaví ty, kteří se nad ním neuráží (dle překladu ČEP). Pro lepší pochopení je možná vhodnější překlad ČJB, kde Ježíš blahoslaví ty, jimž není kamenem úrazu. V praxi to pravděpodobně znamená ty, kteří nestojí vyhraněně proti Ježíšovi.¹³

Další blahoslavenství, které je mimo celek označovaný jako horské kázání, je ve 13. kapitole. Zde (na první pohled) není cílem blahoslavenství člověk, ale pouze jeho částí, možná lze spíše hovořit o smyslech, ale i tak se jedná o metaforu. Ježíš zde blahoslaví oči (které vidí) a uši (které slyší). Blahoslavení jsou tedy ve finále ti, kteří mohou hledět na Ježíše, naslouchat jeho slovům, ale zároveň prozírou.¹⁴

V 16. kapitole Ježíš blahoslaví apoštola Petra po události, kdy v něm Petr rozpoznává Syna Božího. Ježíš ho blahoslaví proto, že k tomuto rozpoznání došlo Božím působením.¹⁵

Poslední blahoslavenství (ve 24. kapitole) se týká věrných a rozumných služebníků, kteří budou připraveni na Pánův příchod.¹⁶

---

¹⁰ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 100.

¹¹ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše. Porozumět Božímu slovu*. Praha: Paulínky, 2011, s. 65.

¹² Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 73.

¹³ Srov. Mt 11,6.

¹⁴ Srov. Mt 13,16.

¹⁵ Srov. Mt 16,16–17.

¹⁶ Srov. Mt 24,44–46.

2.3.6. Struktura blahoslavenství

Po úvodních dvou verších (Mt 5,1–2), které nás uvádějí do místa a děje, následuje osm blahoslavenství, s tím, že Mt 5,11–12 může být (jak se v dalších kapitolách dozvíme) považován za deváté blahoslavenství nebo za dovysvětlení osmého blahoslavenství.

Struktura prvních osmi blahoslavenství je stejná: blahoslavení („μακάριοι“), kdo je blahoslavený (začíná vždy „οί“ a následuje určení skupiny těch, kteří jsou blahoslaveni) a příslib pro ty, kdo jsou blahoslaveni (každý z těchto příslibů začíná odůvodněním „ὅτι“). Deváté blahoslavenství (popřípadě dovysvětlení osmého blahoslavenství) má odlišnou strukturu (přesto je do tabulky pro představu uvádím – základní kritéria splňuje), ale to je vlastní téma jedné z následujících kapitol této práce.

Tabulka č. 2: Schéma Ježíšových blahoslavenství v Evangeliiu podle Matouše

	blahoslavení	kdo je blahoslavený	příslib pro ty, kdo jsou blahoslaveni
I.	Μακάριοι	οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι	ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
II.	μακάριοι	οἱ πενθοῦντες	ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται
III.	μακάριοι	οἱ πραεῖς	ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν
IV.	μακάριοι	οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην	ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται
V.	μακάριοι	οἱ ἐλεήμονες	ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται
VI.	μακάριοι	οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ	ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται
VII.	μακάριοι	οἱ εἰρηνοποιοί	ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται
VIII.	μακάριοι	οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης	ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
IX.	μακάριοι	ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν [ψευδόμενοι] ἕνεκεν ἐμοῦ:	χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς: οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν

Zdroj dle: *Novum Testamentum Graece et Latine*. 3., neuarbeitete Aufl. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1984, Mt 5,1–12.

2.3.7. Komparace s blahoslavenstvími u Lukáše

Jak již bylo zmíněno, blahoslavenství taktéž nalezneme v Evangeliu podle Lukáše. Zatímco Matouš uvádí osm (potažmo devět) blahoslavenství, Lukáš hovoří pouze o čtyřech. Matoušova blahoslavenství patří do celku zvaného horské kázání a Lukášova blahoslavenství náleží celku kázání na rovině. V následujícím souhrnu je patrné, jak se tyto blahoslavenství překrývají.

<u>Blahoslavení u Matouše:</u>	<u>Blahoslavení u Lukáše</u>
Mt 5,3: chudí v duchu	Lk 6,20: chudí
Mt 5,4: kdo pláčou	Lk 6,21: kdo nyní pláče
Mt 5,5: tiší	
Mt 5,6: kdo hladovějí a žíní po spravedlnosti	Lk 6,21: kdo nyní hladoví
Mt 5,7: milosrdní	
Mt 5,8: kdo mají čisté srdce	
Mt 5,9: kdo působí pokoj	
Mt 5,10–11: kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost; kdo bude tupen a pronásledován a bude proti nim lživě mluveno pro Ježíše	Lk 6,22: kdo bude nenáviděn, vyloučen, potupen jeho jméno bude vymazáno jako proklaté pro Ježíše

U Lukáše stojí za povšimnutí zejména to, že se ve svém výkladu soustředí spíše na věci materiálně uchopitelné, zatímco u Matouše lze hovořit o hlubší myšlence, která má zvláštní přesah. Často se hovoří o tom, že blahoslavenství u Matouše jsou spiritualizovanými blahoslavenstvími u Lukáše (chudí vs. chudí v duchu, hladovějící vs. hladovějící po spravedlnosti). Na plačících a přijetí pronásledování pro Ježíše se obě evangelia shodují. Pro posluchače (čtenáře) jsou Lukášova blahoslavenství jednodušší nebo spíše pochopitelnější. Blahoslavenství u Matouše i u Lukáše však hovoří ve své podstatě o tom samém.

Dále uvádím srovnání příslibů, které jednotlivá blahoslavenství nabízejí v podání obou evangelistů.

Príslibení blahoslaveným u Matouše:

Mt 5,3 a Mt 5,10: království nebeské
Mt 5,4: potěšení
Mt 5,5: země za dědictví
Mt 5,6: nasycení
Mt 5,7: dojití milosrdenství
Mt 5,8: uzření Boha
Mt 5,9: nazvání syny Božími
Mt 5,12: hojná odměna v nebesích

Príslibení blahoslaveným u Lukáše:

Lk 6,20: království Boží
Lk 6,21: smích
Lk 6,21: nasycení
Lk 6,23: hojná odměna v nebi

Matouš i Lukáš se shodují na království nebeském (popřípadě královstvím Božím což je srovnatelný výraz), potěšení a smíchu pro plačící, nasycení pro hladové (i hladové po spravedlnosti) a zcela shodně na hojně odměně v nebi pro pronásledované kvůli Ježíšově jménu.

K Lukášovým čtyřem blahoslavenstvím patří taktéž čtyři protiklady, známé jako „čtyři běda“. U Matouše tato „běda“ nenalezneme v rámci horského kázání, ale v Mt 23,13–36. „Matoušovská běda“ však taktéž souvisí s hodnotovým spektrem jednotlivých blahoslavenství. Ježíš zde hovoří velice konkrétně k zákoníkům a farizeům. Následně uvádím návaznost matoušovských blahoslavenství a „matoušovských běda“, jak se vzájemně prolínají.

Mt 5,3: chudí v duchu – království nebeské

Mt 23,13: „...zavíráte lidem **království nebeské** sami nevcházíte...“

Mt 5,4: kdo pláčou – potěšení

Mt 5,5: tiší – země za dědictví

Mt 23,16–22 zde Ježíš varuje před úskalím přísahání

Mt 5,6: kdo hladovějí a žíní po spravedlnosti – nasycení

Mt 23,23: „...nedbáte na to, co je v Zákoně důležitější: **právo**, milosrdenství, ...“

Mt 5,7: milosrdní – dojití milosrdenství

Mt 23,23: „...nedbáte na to, co je v Zákoně důležitější: **právo**, **milosrdenství**, ...“

Mt 5,8: kdo mají čisté srdce – uzření Boha

Mt 23,27: „...**, ale zevnitř jsou plné lidských kostí a všelijaké nečistoty...**“

Mt 5,9: kdo působí pokoj – nazvání **syny Božími**

Mt 23,15: „...**a když ho získáte, učiníte z něho syna pekla**“

Mt 5,10–12: kdo jsou pronásledováni stejně jako proroci

Mt 23,29–36: Ježíš poukazuje na úctu zákoníkům a farizeům k prorokům a jejich distancování od těchto skutků svých otců, přestože tak budou činit dále.

V „matoušovských běda“ lze nalézt taktéž okrajově schéma, kterého se drží Lukáš při konceptu blahoslavenství a běda. Souhrnně však lze říci, že „matoušovská běda“ primárně vyjadřují Ježíšovo varování před pokrytectvím. Pokud je „běda“ převrácenou hodnotou blahoslavenství (o čemž svědčí Lukášovo schéma), blahoslavenství u Matouše by nám měla svědčit o opaku pokrytectví, což je opravdovost, ryzost, čistota.

2.4. Rozbor Mt 5,1-2

Pátá kapitola Matoušova evangelia, horské kázání a celý úsek označovaný jako blahoslavenství začíná těmito dvěma verši:

„Když spatřil zástupy, vystoupil na horu; a když se posadil, přistoupili k němu jeho učedníci. Tu otevřel ústa a učil je.“¹⁷

Jedná se o jakýsi úvod, jak pro horské kázání, tak pro blahoslavenství a uvádí do konkrétní situace přednesu Ježíšova učení. V tomto úvodu horského kázání se dozvídáme, že učení nebylo určeno pouze nejbližším Ježíšovým následovníkům, ale skutečně zástupům posluchačů. To, že Ježíš vystoupil na horu, mělo svůj význam v tom, že ve Starém Zákoně nacházíme horu (např. horu Sinaj) jako zvláštní místo setkání člověka s Bohem.¹⁸ Na hoře Sinaj byl člověku skrze Mojžíše předán židovský Zákon (desatero).¹⁹ Na hoře (která se dnes označuje jako Hora Blahoslavenství) nyní Ježíš hovoří o naplnění tohoto Zákona.²⁰ Dle některých novozákonních exegetů však není úplně jednoznačné, kdo kázání slyšel. Nastolují otázku, zda to byli jen učedníci nebo i zástupy. Poukazují na dvojsmyslnost, která z těchto dvou veršů může vyplývat. Výstup na horu tak mohl být buďto důvodem ke vzdálení se od davu za účelem klidné výuky svých učedníků nebo volbou strategické pozice pro přednes.²¹ Pravděpodobnější je však druhá varianta.

---

¹⁷ Mt 5,1–2.

¹⁸ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 99–100.

¹⁹ Srov. např. Dt 4,10–14.

²⁰ Srov. Mt 5,17.

²¹ Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*. s. 72 a MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011, s. 55.

3. Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské

Tuto kapitolu dělím na dvě dílčí podkapitoly dle uvedené struktury jednotlivých blahoslavenství. Tuto kapitolu tak tvoří podkapitola věnovaná blahoslavenství chudých v duchu a podkapitola věnovaná příslibu nebeského království.

3.1. Chudí v duchu

3.1.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΠΤΩΧΟΙ ΤΩ ΠΙΝΙ</i>
KV:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΠΤΩΧΟΙ ΤΩ ΠΝΕΥΜΑΤΙ</i>
N-A:	<i>Μακάριοι οί πτωχοί τῷ πνεύματι</i>
NVG:	<i>Beati pauperes spiritu</i>
ČEP:	<i>Blaze chudým v duchu</i>
ČLP:	<i>Blahoslavení chudí v duchu</i>
ČSP:	<i>Blahoslavení chudí duchem</i>
ČJB:	<i>Blahoslavení, kdo mají duši chudého</i>
B21:	<i>Blaze chudým v duchu</i>
BK:	<i>Blahoslavení chudí duchem</i>

Při srovnání verzí opisů a překladů do českého jazyka si můžeme povšimnout několika zajímavostí. První, co bych chtěl zmínit je nomen sacrum užitá v opisu KS, kde lze vidět zkratka „*ΠΙΝΙ*“, nad níž se nachází po celé délce těchto tří písmen vodorovná čára. Nomen sacrum označuje tzv. posvátná slova, vztahující se bezprostředně k Bohu. V tomto konkrétním případě se jedná o zkratku slova „*ΠΝΕΥΜΑΤΙ*“. Vzhledem k tomu, že se jedná nomen sacrum, lze se domnívat, že autor opisu KS, z 2. pol. 4. stol., mohl chtít vyjádřit, že jde o ducha nikoliv lidského, ale Ducha Božího – Ducha svatého. Za předpokladu, že nám „*πτωχοί*“ v novozákonním kontextu označuje závislost obdarovaného na darujícím, směřoval by výklad autora opisu KS k tomu, že blahoslavení jsou ti, kteří jsou výhradně závislí na Duchu svatém. Druhou variantou je, že autor vyjádřil lidského ducha – lidskou duši, jako místo setkání s Bohem. I takto by se totiž dal

vyjádřit význam tohoto označení. „Πτωχοὶ“ může být (a je některými z exegetů)²² bráno jako vyjádření určité míry absence (v této větě ducha lidského či Božího). Z těchto variant vznikají základní linie pro exegeze, které uvádím v dalších kapitolách.

BK a ČSP překládá „*blahoslavení chudí duchem*“. Tento překlad by v dnešním pojetí spíše vyjadřoval, že se jedná o mentálně slabší jedince. Tuto myšlenku rozvíjí evangelický teolog Jiří Mrázek. Komentáře ČJB a ČEP uvádějí, že význam chudý v duchu souvisí bezprostředně s pokorou.²³ ČJB překládá „*Blahoslavení, kdo mají duši chudého*“, což se liší od překladů ČEP, ČLP a B21, které užívají známý výraz „*chudí v duchu*“. Tento nápadný rozdíl ale nemusí mít na význam žádný vliv. Všechny překlady tedy mohou vyjadřovat to samé.

3.1.2. Gramatický rozbor

Tvar „οἱ πτωχοὶ“ je nominativem plurálu trojvýhodného adjektiva druhé deklinace πτωχός (ή, όν), které lze přeložit jako: *chudý, nuzný, ubohý, žalostný*. Ve tvaru „οἱ πτωχοὶ“ tedy znamená: *chudí, nuzní, ubozí, žalostní*.

Tvar „τῷ πνεύματι“ je dativ singuláru substantiva třetí deklinace (kmeny ražené) πνεῦμα (τος, τό), které lze přeložit jako: *lidský duch, duše, Duch svatý, dech, dech života, mysl, nitro, smýšlení, postoj, vítr, duchová bytost*. Ve tvaru „τῷ πνεύματι“ tedy znamená: *duchu, duši, Duchu svatému, dechu, dechu života, myslí, nitru, smýšlení, postoji, větru, duchové bytosti*.

Celé spojení lze podle pravidel gramatiky novozákonní řečtiny a uvedeného slovníku přeložit jako:

„Šťastní/ **Blahoslavení**/ Blažení **chudí**/ nuzní/ ubozí/ žalostní **duchu**/ duši/ Duchu svatému/ dechu/ dechu života/ myslí/ nitru/ smýšlení/ postoji/ větru/ duchové bytosti.“²⁴

---

²² Např. Jiří Mrázek.

²³ Komentář *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (ČEP)*, s. 1120 a *Jeruzalémská bible: Písmo svaté* vydané Jeruzalémskou biblickou školou, s. 1708.

²⁴ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 4–7 a s. 19–20.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1717 a s.1706.

3.1.3. Exegeze blahoslavenství chudých v duchu

Označení „chudý v duchu“ lze pro překlad a význam rozdělit na slova chudý a v duchu. Označení „*πτωχοι*“ neoznačuje novozákonní řečtina jako člověka, který má málo, ale znamená to doslova žebrák, který se vyznačuje tím, že nemá vůbec nic, žije pouze z daru, na kterém je výhradně závislý. Pro lepší pochopení uvedu opak, kterým je bohatý v duchu. Bohatý v duchu by zde mohl znamenat člověk, který je pyšný. Když tedy tuto hodnotu převrátíme, opakem pýchy je pokora.²⁵ Člověk, který žije výhradně z daru jiného ani nemůže být pyšný (až na jistou výjimku uvedenou dále). V této pasáži můžeme vidět vztah Otce a Syna, neboť Syn dostává vše od svého Otce. Abychom mohli přijmout vše, nesmíme mít nic. Pouze pokorní tak mohou přijmout Božího Ducha, který sám sebe dává jako dar.²⁶ Je zde pochopitelně úskalí v tom, že chudý člověk nesmí neustále myslet na bohatství a na peníze. Dokonce nesmí být na svou chudobu či pokoru pyšný. V takovémto případě by svou dispozici k plnému obdarování vyplnil a nebyl by chudý v duchu v tomto slova smyslu. Pravá chudoba v duchu může také znamenat nebýt závislý na věcech pomíjejících jako je majetek, moc, postavení.²⁷ Při srovnání s Lukášovým evangeliem je patrné, že autor Lukášova evangelia hovoří o blahoslavenství chudých a doplněk „v duchu/duchem“ již vynechává. V českém jazyce to pak vyjadřuje zcela odlišnou věc. V řečtině mohou popisovat obě evangelia tentýž stav, jen u Matouše je více zdůrazněna podstata. V Matoušově evangeliu je zřejmé, že chudoba v duchu vyjadřuje stav uvědomění si toho, že na dar, který eventuálně dostanu (v tomto případě království nebeské) nemám žádný nárok a ani si ho nemohu žádným způsobem vymoci.²⁸ Tím se dar stává darem. Výraz „chudý v duchu/duchem“ je v Qumránských spisech ztotožněn se zbožnými lidmi. Chudoba v duchu je základním předpokladem k porozumění Ježíšova evangelia.²⁹ Tím lze i vysvětlit příslib těm, kdo tento předpoklad mají.

Další varianty významu spojení chudí v duchu může být ten, kdo nemá žádné duchovní bohatství, a proto jde za Ježíšem naslouchat jeho slovům, aby ho Ježíš duchovním bohatstvím naplnil. Do této skupiny lze zařadit jedince s různou dispozicí

---

²⁵ Na pokoru odkazuje taktéž uvedený komentář ČJB a ČEP.

²⁶ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 67–68.

²⁷ Srov. LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 62.

²⁸ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 100.

²⁹ Srov. PRUŽINSKÝ, Štefan. *Evanjelium podľa Matúša*. Pravoslavná bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešově, 2000, s. 124–125.

k tomu být chudý duchem. Exegeta Mrázek dokonce hovoří o člověku, který je opravdu duševně a mentálně chudý. Dnes by se dali označit za blázny, či mentálně zaostalými lidmi. Mohou to být také ti, kdo klesli vnitřně až na dno anebo ti, kteří si uvědomili, že na svůj život sami nestačí a mohou se tak obrátit k Bohu.³⁰ Lze taktéž hovořit o lidech, kteří jsou jako žebráci před Boží moudrostí, vyznačující se svou skromností.³¹

Důležité je to, že se nejedná pouze o chudé materiálně, s tím, že takto může čtenář evangelia plně pochopit podstatu Ježíšova hlásání. Ježíš totiž dává poznat významu opravdových hodnot pro království nebeské, zatímco člověk vidí zejména hodnoty materiální. Přesto se však nevylučuje, že by chudí duchem nemohli být chudí i materiálně.³²

Pokud bych měl z uvedených exegezí shrnout, kdo je chudý duchem, vyjádřil bych atribut, který mají tyto výklady (byť i nepřímo) společné. Chudoba duchem/ v duchu se v člověku vyznačuje uvolněným prostorem disponovaným pro Boží působení. Většina novozákonních exegetů se shoduje na tom, že se jedná o pokoru.

3.1.4. Výskyt chudých v duchu v Matoušově evangeliu

Označení „*πτωχοὶ τῷ πνεύματι*“ nalezneme v Matoušově evangeliu pouze v rámci blahoslovenství. To je možná příčinou toho, proč máme tolik výkladových verzí a dopátrat se jasného vysvětlení tohoto výrazu se může rozbíhat několika směry. Proto rozdělují obě dvě slova a předkládám jejich význam v kontextu Matoušova evangelia.

Chudí („*πτωχοὶ*“) se v celém Evangeliu podle Matouše (mimo blahoslovenství) vyskytuje hned čtyřikrát.

První užití tohoto slova je v 11. kapitole, kdy se uvězněný Jan Křtitel ptá Ježíše prostřednictvím svých učedníků, zdali je skutečně ten, koho očekávali. Ježíš mu místo stručné odpovědi, že ano, popisuje události, které se právě dějí a toto ano tím dosvědčují jeho skutky samy o sobě. Za zázraky na slepých, chromých, malomocných, hluchých ba dokonce mrtvých řadí právě chudé („*πτωχοσ*“), kterým je zvěstováno evangelium. První

---

³⁰ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 57.

³¹ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství: nový překlad s úvodem a výkladem pro přítomnou dobu*. V Praze: Kalich, 1931, s. 46–48.

³² Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 74–75.

zmíněná pětice potřebných dostává to, co potřebuje.³³ Lze se tedy domnívat, že to, co potřebují ti, kdo jsou označeni jako chudí je, dle Ježíšova úsudku, zvěstování evangelia.

Další zmínka o chudých je v 19. kapitole, kde se mladík Ježíše ptá, co má dělat, aby získal život věčný. Ježíš mu odpovídá Mojžíšovým zákonem. Mladík mu odvětlí, že tento zákon on dodržuje s dotazem, co ještě mu schází. Ježíš ho vybídne k věnování všeho majetku chudým. V této souvislosti je evidentní, že chudými jsou označeni chudí v materiálním slova smyslu.³⁴ Je to navíc podtrženo dalšími dvěma navazujícími verši, kde je zdůrazněn smutek mládence, protože má mnoho majetku a pravděpodobně se ho pro život věčný vzdát nechce. Když Ježíš komentuje tento dialog svým učedníkům, říká jim, že: „do Božího království těžko vejde bohatý.“³⁵ Zdá se to tedy jako vysvětlení třetího verše páté kapitoly. Kdyby místo „těžko“ bylo „určitě“, dal by se vyvodit závěr, kde by se v Ježíšově učení, dle Matoušova evangelia, vyskytovaly dvě věty, z nichž v jedné by popisoval, komu patří nebeské království a v druhé, kdo do něho nevejde. Slovo těžko (*δυσκόλως*) však pouze vyjadřuje jistou obtížnost a nestaví tak chudé v duchu do přímého protikladu proti materiálnímu bohatství, které ze zmíněného dialogu Ježíše s mladíkem jasně vyplývá. Do protikladu jsou položeny pouze dispozice bohatých materiálně a chudých duchem. Zde je nutné poznamenat, že evangelista Lukáš tyto protiklady taktéž vyjadřuje. Lukáš ani nehovoří o chudých duchem, ale jen o chudých.³⁶ Proti nim staví bohaté, které řadí mezi „běda vám“.³⁷

Poslední dvě označení pro chudé nalezneme v textu 26. kapitoly, kde jedna žena pomaže Ježíše drahým olejem a učedníci namítají, že tento olej měl být raději prodán a získané peníze věnovány chudým. Ježíš jim odpovídá, že chudí budou kolem stále, zatímco on ne.³⁸ Chudí jsou zde spojováni s potřebou peněz. *Πτωχος* zde vyjadřuje ty kdo mají materiální nouzi.

Druhé z uvedených slov („*τὸ πνεύματι*“) je v Matoušově evangeliu celkem 19x a není zcela jasný jeho význam, protože je uvedeno v několika možných významech. Slovo *πνεύμα* je využito jako: Duch svatý, zlý duch (démon), lidský duch a Ježíšův duch

---

³³ Srov. Mt 11,2–5.

³⁴ Srov. Mt 19,16–21.

³⁵ Srov. Mt 19,22–23.

³⁶ Srov. Lk 6,20.

³⁷ Srov. Lk 6,24.

³⁸ Srov. Mt 26, 7–11.

(zde může být problematický výklad, ale pravděpodobně se jedná o Ducha svatého). Nejčastěji je toto slovo užito pro Ducha svatého (celkem 13x).

Duch svatý v Matoušově evangeliu:

Již v 1. kapitole Matoušova evangelia nalezneme zmínku o Duchu svatém, když Matouš vypráví o Ježíšovi, který byl počat z Ducha svatého.³⁹

Dále (taktéž v 1. kapitole), když anděl Páně sděluje Josefovi poselství, že Ježíš je počat z Ducha svatého.⁴⁰

Ve 3. kapitole Jan Křtitel poukazuje na Ježíše a hovoří o něm jako o tom, který bude křtít Duchem svatým.⁴¹

Při Ježíšově křtu v Jordánu je popisována scéna, kdy se otevřela nebesa a Duch Boží sestoupil na Ježíše v podobě holubice. To vše v okamžiku, kdy Ježíš vystoupil z vody.⁴²

Na začátku 4. kapitoly Matouš popisuje Ježíšovo pokoušení d'áblem na poušti. V úvodním verši je zmínka o tom, že byl na poušť Ježíš vyveden Duchem. Lze předpokládat, že Duchem svatým, protože v tom samém verši je uveden jako pokušitel d'ábel. Kdyby se jednalo o zlého ducha (démona), který vyvedl Ježíše na poušť, autor Matoušova evangelia by tuto větu pravděpodobně strukturoval jinak.⁴³

V 10. kapitole Ježíš varuje apoštoly, že budou pronásledováni a ujišťuje je tím, že se nemusí bát, protože to, co budou mluvit, bude z Ducha Božího.⁴⁴

Ve 12. kapitole autor Matoušova evangelia cituje z proroka Izaiáše a poukazuje na Ježíše jako na toho, na němž spočívá Boží Duch.⁴⁵ Dále ve 12. kapitole Ježíš argumentuje svou moc Božího Ducha tím, že nemůže vyhánět demony a přitom mít moc

---

³⁹ Srov. Mt 1,18.

⁴⁰ Srov. Mt 1, 20.

⁴¹ Srov. Mt 3,11.

⁴² Srov. Mt 3,16.

⁴³ Srov. Mt 4,1.

⁴⁴ Srov. Mt 10, 16–20.

⁴⁵ Srov. Mt 12,18.

od ďábla.⁴⁶ Taktéž ve 12. kapitole upozorňuje na neodpuštění těm, jenž se rouhají Duchu svatému.⁴⁷ Toto poselství Ježíš zdůrazňuje v nadcházejícím verši.⁴⁸

Ve 22. kapitole se Ježíš dotazuje farizeů takto:

*„Řekl jim: Jak to tedy, že ho David v **Duchu svatém** nazývá Pánem, když praví: Řekl Hospodin mému Pánu: Usedni po mé pravici, dokud ti nepoložím nepřátele pod nohy. Jestliže tedy David nazývá Mesiáše Pánem, jak může být jeho synem?“⁴⁹*

Předposlední verš celého Matoušova evangelia je vybídka Ježíšem (který již vstal z mrtvých). Jedná se o pokyny apoštolům, co mají dělat. Mají křtít trinitární formulí: tedy ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého. Jedna z teorií je, že tato trinitární formule vznikla až tradicí, a že původně měli křtít pouze ve jménu Ježíšově.⁵⁰

Zlí duchové v Matoušově evangeliu:

V 8. kapitole je duch (*πνευμα*) v kontextu s exorcismem, který vykonává Ježíš.⁵¹

Na začátku 10. kapitoly Ježíš dává moc svým dvanácti apoštolům nad nečistými duchy (démony).⁵²

Ve 12. kapitole Ježíš vysvětluje úskalí v tom, když démon opustí člověka. Ježíš varuje před tím, že tento zlý duch, když nenajde spočinutí, přivede do člověka další demony.⁵³

---

⁴⁶ Srov. Mt 12,24–28.

⁴⁷ Srov. Mt 12,31.

⁴⁸ Srov. Mt 12,32.

⁴⁹ Mt. 22,43–45.

⁵⁰ Srov. Mt 28,19 a komentář z: *Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*, s. 1756.

⁵¹ Srov. Mt 8,16.

⁵² Srov. Mt 10,1.

⁵³ Srov. Mt 12,43–45.

Lidský duch v Matoušově evangeliu:

O duchu lidském lze hovořit v příběhu, kdy se Ježíš v předvečer svého ukřižování modlí v Getsemanské zahradě. Apoštolové, které sebou vzal (Petr a synové Zebedeovi), stále usínají místo toho, aby se modlili. Ježíš jim praví toto:⁵⁴

*„Bděte a modlete se, abyste neupadli do pokušení. **Duch** je odhodlán, ale tělo slabé.“*⁵⁵

Ježíšův duch v Matoušově evangeliu:

Ve 28. kapitole Matouš líčí Ježíšovo ukřižování. Zde ČEP píše pouze o tom, že Ježíš po mocném výkřiku skonal. ČJB se daleko více drží řeckého opisu a doplňuje, že *„odevzdal ducha“*. Toto je velké téma z hlediska trinitární teologie, proto do něj nebudu více zabíhat. Pro tuto práci nám postačí, že Ježíš odevzdává svého Ducha.⁵⁶

---

⁵⁴ Srov. Mt 26,36–41.

⁵⁵ Mt 26,41.

⁵⁶ Srov. Mt 27,50.

3.2. Království nebeské

3.2.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>OTI AYTΩN EZTIN H BΑΣΙΛEIA TΩN OYNΩ</i>
KV:	<i>OTI AYTΩ⁻ EZTIN H BΑΣΙΛEIA TΩN OYPANΩN</i>
N-A:	<i>ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν</i>
NVG:	<i>quoniam ipsorum est regnum caelorum</i>
ČEP:	<i>neboť jejich je království nebeské</i>
ČLP:	<i>neboť jejich je nebeské království</i>
ČSP:	<i>neboť jejich je království Nebes</i>
ČJB:	<i>neboť jejich je nebeské království</i>
B21:	<i>neboť jim patří nebeské království</i>
BK:	<i>neboť jejich jest království nebeské</i>

V KS můžeme opět vidět *nominum sacrum*, využitě autorem tohoto opisu pro adjektivum „*OYPANΩN*“ (zkráceno na *OYNΩ*, provázeno vodorovnou čarou nad všemi čtyřmi písmeny). V KV nalezneme totožnou větu, jen není použité *nominum sacrum*. Taktéž v řecké verzi N-A. V KV je použit na první pohled tvar „*AYTΩ*“ místo „*AYTΩN*“, „*N*“ se při opisu již pravděpodobně nevešlo na daný řádek, avšak autor ho nahrazuje krátkou vodorovnou čarou za posledním písmenem, což používá v textu častěji. Nelze se tedy domnívat, že by šlo o záměr nebo gramatickou chybu.

ČLP, ČJB a B21 užívá spojení „*nebeské království*“, které je slovosledem bližší současnému českému čtenáři, zatímco ČEP a BK drží pořadí z řeckých a latinských opisů – „*království nebeské*“ a ČSP užívá tvaru „*království Nebes*“. B21 vyjadřuje nárok na nebeské království slovem „*patří*“, což významově vypadá pro posluchače stejně jako u ostatních překladů, ale v další podkapitole, kde je gramatický rozbor, zjistíme, že slovo *ἐστὶν* se jako „*patří*“ nepřekládá. Význam je však přesto zachován. V ostatních uvedených překladech je vždy použito „*je*“, u BK „*jest*“, což odpovídá dobové češtině.

3.2.2. Gramatický rozbor

Spojka *ὅτι* lze využít buď jako „že“ nebo daleko vhodnější „protože“ a „neboť.“ Dále taktéž může nahrazovat dnešní smysl dvojtečky před přímou řečí.

Zájmenné adjektivum „*αὐτῶν*“ je genitiv plurálu od *αὐτός*, (*ἡ, ὁ*), které je v genitivu přívlastkové zájmeno a znamená: *jeho, její*. Užitý tvar „*αὐτῶν*“ tedy překládáme jako: *jejich*.

Základním tvarem „*ἐστιν*“ je sloveso *εἶμί*, které řadíme mezi athematická slovesa a znamená: *být, existovat, pocházet, stát se, znamenat*. V případě „*ἐστιν*“ se jedná o třetí osobu singuláru a lze přeložit jako: *je*.

Tvar „*ἡ βασιλεία*“ je nominativem singuláru substantiva první deklinace (a-kmenová) *βασιλεία* (*ας, ἡ*), které překládáme jako: *království, kralování, královská vláda*. Vzhledem k tomu, že se jedná o nominativ singuláru, „*ἡ βασιλεία*“ má stejný význam jako uvedené překlady.

„*Τῶν οὐρανῶν*“ je genitiv plurálu substantiva druhé deklinace (o-kmeny) *οὐρανός* (*οῦ, ὁ*), které znamená: *nebe, nebesa*. „*Τῶν οὐρανῶν*“ tedy znamená: *nebes*.

Celou část rozebrané věty lze přeložit takto:

„protože/ **neboť jejich je království/ kralování/ královská vláda nebes.**“⁵⁷

3.2.3. Exegeze příslibu království nebeského

Království nebeské je významově stejné jako označení Boží království. Židé však měli jakékoliv užívání Božího jména v takové úctě, že i Boží království nahradili výrazem Království nebeské.⁵⁸

Boží království je místo Boží vlády, které se naplnilo v Ježíši.⁵⁹ Je ideálním stavem, kdy je lidská duše v harmonii s Bohem. Má dvě základní podoby přítomnou a eschatologickou.⁶⁰

⁵⁷ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 17 a s. 6.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1690, s. 1593, s. 1616, s. 1596 a s. 1691.

⁵⁸ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 101.

⁵⁹ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 68.

⁶⁰ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 52–53.

Následování Ježíše s sebou zákonitě nese tíhu různých příkoří. Příslib nebeského království dodává člověku odvahu tato příkoří snášet s vidinou příznivé budoucnosti.⁶¹

Vzhledem ke skupině, které tento příslib náleží (chudí v duchu/pokorní), patří toto království ve své hojnosti právě těm, kteří si na něj nedělají žádný nárok.⁶²

V Evangelium podle Matouše je Ježíš představen jako jediný člověk, který ví o nebeském království, ale s jeho příchodem má i patřičnou autoritu. Proto může skrze blahoslavenství blahopřát (gratulovat) těm, kterým nebeské Království patří.⁶³

3.2.4. Království nebeské v Matoušově evangelium

Nebeské království vyjádřené „*ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν*“ se v Matoušově evangelium vyskytuje celkem 32x. Dále však nalezneme významově stejný termín, ale patrně proto, že obsahuje Boží jméno, je užit pouze pětkrát. Jedná se o výraz „*ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ*“, což znamená v doslovném překladu království Boží (do tohoto výčtu jsou zahrnuty i samostatné výrazy pro království „*ἡ βασιλεία*“, které byly následně redakčně doplněny o „*τοῦ θεοῦ*“). Třetí skupinou jsou úryvky, u nichž se můžeme domnívat, že se jedná o království Boží nebo je to z textu zcela evidentní, ale tuto skupinu do této práce neuvádím, protože předchozí skupiny jsou pro tuto stanovenou metodiku důležitější.

Nebeské království - *ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν*:

Ve 3. kapitole zazní z úst Jana Křtitele, který hovoří o tom, že se nebeské království již přiblížilo, a proto je třeba konat pokání.⁶⁴ Stejnou větu, která je ve 3. kapitole, opakuje Ježíš ve 4. kapitole.⁶⁵

V 5. kapitole je nebeské království (v rámci blahoslavenství) přislíbeno chudým v duchu a pronásledovaným pro spravedlnost.⁶⁶

---

⁶¹ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 60.

⁶² Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 75.

⁶³ Srov. TALBERT, Charles H. *Matthew*, s. 78.

⁶⁴ Srov. Mt 3,1–2.

⁶⁵ Srov. Mt 4,17.

⁶⁶ Srov. Mt 5,3 a Mt 5,10.

V rámci horského kázání ještě hovoří Ježíš o tom, že kdo by změnil Zákon, popřípadě přikázání, bude v nebeském království nejmenší. Následuje kritérium, které stanovuje, kdo určitě nevstoupí do nebeského království. Jedná se o ty, jejichž spravedlnost nebude větší než spravedlnost zákoníků a farizeů.⁶⁷

O nebeském království v Matoušově evangeliu nalezneme, že se do něj nedostaneme líbivými slovy, ale životním stylem, který stojí na plnění Boží vůle.⁶⁸

Důkazem toho, že nebeské království se nevztahuje pouze na věřící židovských komunit, je v 8. kapitole, kde Ježíš vede dialog s římským setníkem. Když vidí jeho víru, vysvětluje, že se jedná o víru, kterou by měli disponovat právě příslušníci vyvoleného národa. Dále zmiňuje, že kvůli tomu budou v nebeském království spolu s hlavními představiteli židovského kultu (Abrahámem, Izákem a Jakobem) stolovat právě lidé nežidovského vyznání, zatímco mnoho synů Izraele zůstane v temnotě.⁶⁹

Při vyslání dvanácti učedníků za účelem hlásání, že se přiblížilo nebeské království však Ježíš nabádá k primárnímu hlásání lidu Izraelskému.⁷⁰

Dalším faktem, který o nebeském království Matouš zaznamenává je, že i ten nejmenší (pravděpodobně nejméně významný) z nebeského království je stále větší než ten největší (pravděpodobně nejvýznamnější) z tohoto světa (Ježíš uvedl Jana Křtitele).⁷¹ Tato věta z podstaty logiky hovoří o nebeském království ve smyslu života po smrti.

V navazujících verších hovoří Ježíš o nebeském království takto:

*„Ode dnů Jana Křtitele až podnes **království nebeské** trpí násilí a násilníci po něm sahají. Neboť všichni proroci i Zákon prorokovali až po Jana.“*⁷²

Výklad prvního z citovaných veršů je problematický. Jednou z výkladových variant je pronásledování spravedlivých. Konkrétněji tedy poukázání na fakt, že ti, kdo pro nebeské království žijí zde na zemi, zákonitě pro nebeské království trpí. Výkladem druhé citované věty může být přerod mezi Starým zákonem a Novým zákonem.⁷³

---

⁶⁷ Srov. Mt 5,19–20.

⁶⁸ Srov. Mt 7,21.

⁶⁹ Srov. Mt 8,5–13.

⁷⁰ Srov. Mt 10,5–7.

⁷¹ Srov. Mt 11,11.

⁷² Mt 11,12–13.

⁷³ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 225.

Ve 13. kapitole Ježíš vysvětluje učedníkům, že k lidem mluví v podobenstvích kvůli tomu, že neznají tajemství království nebeského. Učedníci ho do jisté míry znají, proto k nim takto mluvit nemusí. Toto tajemství je jakýmsi klíčem a spočívá v poznání Božího plánu v dějinách.⁷⁴

Následuje série podobenství a přirovnání, jimiž nám Ježíš přibližuje nebeské království skrze Evangelium podle Matouše.

První podobenství vysvětluje nutnou přítomnost působení zla, které zasahuje do nebeského království již tady na zemi. Útěchou je, že jednou Bůh zlo od dobra oddělí.⁷⁵

Druhé podobenství o nebeském království je přirovnáním k hořčičnému zrnu, s kterým když je moudře naloženo, vzroste do velikosti stromu.⁷⁶

Třetí podobenství o nebeském království je přirovnáním ke kvasu, se kterým když je dobře naloženo, vše prokvasí.⁷⁷

Následují tři přirovnání, kde je u Matouše užito celého spojení nebeského království (*ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν*) jsou určena již pouze učedníkům (předchozí podobenství byla pro zástupy naslouchajících). Ježíš přirovnává nebeské království k pokladu ukrytému v poli a k touze po tomto poli. K perle, která předčí všechny perly, jež člověk může mít a prodá všechny perly co má proto, aby měl tu jednu. A k rybářské síti, která až když je naplněná, oddělí se dobré od zlého.⁷⁸

Dále Ježíš přirovnává zákoníka, který slouží nebeskému království k hospodáři, jenž bere ze svého pokladu staré i nové, čímž pravděpodobně poukazuje na plnost Starého i Nového zákona.⁷⁹

V 16. kapitole jsou verše, které jsou pro Římskokatolickou církev důležitým argumentem pro papežský primát:

*„A já ti pravím, že ty jsi Petr; a na této skále zbuduji svou církev a brány pekla ji nepřemohou. Dám ti klíče **království nebeského**, a co odmítneš na zemi, bude odmítnuto v nebi, a co přijmeš na zemi, bude přijato v nebi.“⁸⁰*

---

⁷⁴ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 282 a Srov. Mt 13,11.

⁷⁵ Srov. Mt 13 24–30.

⁷⁶ Srov. Mt 13,31–32.

⁷⁷ Srov. Mt 13,33.

⁷⁸ Srov. Mt 13,44–50.

⁷⁹ Srov. Mt 13,52.

⁸⁰ Mt 16,18–19.

V 18. kapitole je Ježíš učedníky dotázán, kdo je v nebeském království největší. Ježíš reaguje poukázáním na dítě, které postaví doprostřed s tím, že kdo nebude jako dítě, nevejde do nebeského království.⁸¹

Taktéž nalezneme v 18. kapitole další podobenství o nebeském království. V tomto podobenství Ježíš vypráví o služebníkovi, který dluží svému pánu mnoho tisíc. Pán se nad služebníkem smiluje a dluh mu odpustí. Služebník místo toho, aby jednal stejně milosrdně, jde za svým dlužníkem, který mu dluží jen málo a za jeho dluh ho nechá vsadit do vězení. Když se to pán dozví, vezme zpět své milosrdenství a nechá nemilosrdného služebníka vsadit také do vězení. Toto podobenství nápaditě naráží na páte blahoslavenství (blahoslavení milosrdní). Dalo by se říci, že ho ještě více vysvětluje, v zásadě i radikalizuje. Zatímco milosrdným bylo přislíbeno dojití milosrdenství, nyní je nemilosrdným přislíbeno nemilosrdné zacházení. V rámci nebeského království s námi bude z Boží strany zacházeno tak milosrdně, jak my jednáme milosrdně s druhými.⁸²

V 19. kapitole je nabídka celibátu pro nebeské království,⁸³ dále rekapitulace nutnosti být jako dítě⁸⁴ a příběh bohatého mladíka, který chce život věčný s vyústěním v obtížnost vejít do nebeského království pro bohaté.⁸⁵

Pro tuto práci je důležitý verš Mt 19,14:

*„Ježíš však řekl: Nechte děti a nebraňte jim jít ke mně; neboť takovým patří království nebeské.“*⁸⁶

Důležitý je v této práci proto, že Ježíš dává vlastnické právo nebeského království dětem, stejně jako v blahoslavenstvích chudým v duchu a pronásledovaným.

Dalším obrazem nebeského království je (ve 20. kapitole) situace na vinici, na které hospodář postupně najme během celého dne pracovníky a na konci dne každému vyplatí denár. Klasická situace z běžného života, kdy pochopitelně ti, kdo přišli na vinici jako poslední jsou rádi a ti, kteří pracují za stejnou cenu již delší dobu reptají, že to není spravedlivé. Ježíš zde ukazuje, že v nebeském království je Bůh, kdo rozhoduje, co je

---

⁸¹ Srov. Mt 18,1–4.

⁸² Srov. Mt 18,23–35 a Mt 5,7.

⁸³ Srov. Mt 19,12.

⁸⁴ Srov. Mt 19,13–14.

⁸⁵ Srov. Mt 19,16–24.

⁸⁶ Mt 19,14.

spravedlivé. Lidská žárlivost to vidí jinak, a proto je to ukázkový příklad, jak to funguje v nebeském království. Celý příběh je postaven logicky tak, že i posluchač uzná, že se zadavatel práce zachoval spravedlivě.⁸⁷

Obraz nebeského království je i v 22. kapitole. Jedná se o svatbu královského syna, na kterou pozvaní nechtějí přijít. Když král vyslal své služebníky s opětovným pozváním, byli zbiti a zabiti pozvanými. Král se rozhněvá a pobije tyto nevděčníky a místo nich pozve na svatbu všechny ostatní, které jeho služebníci potkají. Tento příběh přináší ještě další poselství, kdy král přistihne jednoho služebníka, který na svatbu není dostatečně ustrojen. Proto ho nechá svázat a vyvést.⁸⁸

Matoušovská „*běda vám*“ (ve 23. kapitole) začínají také nebeským královstvím. Nejedná se o jeho příslib jako v prvním blahoslavenství, ale o napomenutí těm zákoníkům a farizeům za to, že do nebeského království nejen že nevstupují, ale brání k tomu i druhým.⁸⁹

Poslední obraz, zahrnující výraz nebeské království, je v 25. kapitole. I toto podobenství má svatební tematiku. Tentokrát se jedná o pět družiček, které čekají na ženicha a mají olej do svých lamp a pět družiček, které olej nemají, a tak se pro něj vracejí a na svatbu již nevejdou, protože ženich již přišel a dveře se zavřely.⁹⁰

Boží království - ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ

První použití „*βασιλεία τοῦ θεοῦ*“ je v 6. kapitole, v rámci určení životních předností. Prioritně máme hledat Boží království.⁹¹

Druhé užití je taktéž z Ježíšových úst, kdy ve 12. kapitole hovoří o příchodu Božího království v kontextu exorcismů, které vykonává za předpokladu působení Božího Ducha.⁹²

---

⁸⁷ Srov. Mt 20,1–16.

⁸⁸ Srov. Mt 22,2–14.

⁸⁹ Srov. Mt 23,13.

⁹⁰ Srov. Mt 25,1–13.

⁹¹ Srov. Mt 6,33.

⁹² Srov. Mt 12,28.

Dále se jedná o verš, který je řešen v kapitole 3.1.3. této práce. Jedná se o dotaz mladíka ohledně kritérií získání života věčného a Ježíšovu odpověď o náročnosti vstupu do Božího království. Zde je zajímavostí, že verš, kde je užit v řec. N-A termín „*βασιλεία τοῦ θεοῦ*“, je opakováním, zdůrazněním verše předchozího, který užívá termín „*βασιλεία τῶν οὐρανῶν*“.⁹³

Mt 19,23 (βασιλεία τῶν οὐρανῶν): „*Ježíš řekl svým učedníkům: Amen, pravím vám, že bohatý těžko vejde do **království nebeského**.*“⁹⁴

Mt 19,24 (βασιλεία τοῦ θεοῦ) „*Znovu vám říkám, snáze projde velbloud uchem jehly než bohatý do **Božího království**.*“⁹⁵

Zatímco ČEP překládá tyto dva verše doslova a odděluje Boží království a Nebeské království, ČJB nerozlišuje a užívá pro obě věty výrazu „nebeské království“.

Dále se jedná o případ, kdy Ježíš vypráví dvou bratrůch, které jejich otec povolá k práci na vinici. Jeden svou práci přislíbí a nejde, zatímco druhý řekne, že nechce, ale po projevené lítosti jde. Ježíš pak podotýká, že do Božího království ti, kdo jsou považováni za nejzbožnější a vysokou společenskou vrstvu, jsou předcházeni těmi, kteří jsou považováni za neznabohy a odpad společnosti.⁹⁶

Podstatu také vysvětluje Ježíš (ve 20. kapitole) v následujícím podobenství. Zde hovoří o vinici, která je pronajata vinařům. Majitel vinice posílá své služebníky pro díl úrody, na nějž má nárok. Služebníci jsou však zbiti a zabiti. Zabit je i syn pána vinice. Toto podobenství nápadně naráží na proroky (jakožto služebníky) a Ježíše (syn Pána, který před ním posílá své služebníky). Zde hovoří o Božím království, které bude těm, co se podobají zmíněným vinařům odňato a bude dáno jiným. Velekněží a farizejové se v tomto podobenství identifikovali, což vedlo k rozdílení jejich zlosti vůči Ježíšovi.⁹⁷

---

⁹³ Srov. Mt 19,16–24.

⁹⁴ Mt 19,23.

⁹⁵ Mt 19,24.

⁹⁶ Srov. Mt 21,28–31.

⁹⁷ Srov. Mt 21,33–45.

4. Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni

Tuto kapitolu dělím na dvě dílčí podkapitoly, dle uvedené struktury jednotlivých blahoslavenství. Tuto kapitolu tak tvoří podkapitola věnovaná blahoslavenství plačících a podkapitola věnovaná příslibu potěšení.

4.1. Plačící

4.1.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΠΕΝΘΟΥΝΤΕΣ</i>
KV:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΠΕΝΘΟΥΝΤΕΣ</i>
N-A:	<i>μακάριοι οί πενθοῦντες</i>
NVG:	<i>Beati, qui lugent</i>
ČEP:	<i>Blaze těm, kdo pláčou</i>
ČLP:	<i>Blahoslavení plačící</i>
ČSP:	<i>Blahoslavení plačící</i>
ČJB:	<i>Blahoslavení zarmoucení</i> ⁹⁸
B21:	<i>Blaze plačícím</i>
BK:	<i>Blahoslavení lkající</i>

KS i KV se v tomto blahoslavenství zcela shodují. ČEP, ČLP, ČSP a B21 překládá shodně jako „*plačící*“/ „*kdo pláčou*“. BK užívá slova „*lkající*“ a ČJB „*zarmoucení*“. Zvláštností je, že ČJB jako jediná řadí toto blahoslavenství pod Mt 5,5 (prohazuje Mt 5,5 a Mt 5,4). Důvodem je hypotéza, že blahoslavenství plačících je pouze poznámkou vypůjčenou ze Starého Zákona. Kdyby se toto blahoslavenství vynechalo, byl by celkový počet blahoslavenství sedm.⁹⁹ Žilka s verzí sedmi blahoslavenství nesouhlasí s odkazem na blahoslavenství v Lukášově evangeliu, která jsou pouze čtyři.¹⁰⁰

⁹⁸ Jeruzalémská Bible prohazuje Mt 5,4 a Mt 5,5 – zde pro srovnání Mt 5,5 z ČJB.

⁹⁹ Srov. komentář z: *Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*, s 1708.

¹⁰⁰ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 44.

4.1.2. Gramatický rozbor

Tvar „*οἱ πενθοῦντες*“ je prezent aktiva participia nominativu maskulina plurálu od slovesa *πενθέω*, jehož význam je: *truchlit, lkát, naříkat, oplakávat*. Ve tvaru „*οἱ πενθοῦντες*“ tedy znamená: *truchlící, lkající, naříkající, oplakávající*.

Celé lze přeložit jako:

„Šťastní/ **Blahoslavení**/ Blažení truchlící/ **lkající**/ naříkající/ oplakávající“¹⁰¹

4.1.3. Exegeze blahoslavenství pro ty, kdo pláčou

Pláč je pouze vnějším projevem něčeho jiného.¹⁰² Může být spojen s radostí nebo se zármutkem. V biblickém kontextu se jedná o zármutek, bolest. Už jen logicky tím, že zarmoucený člověk potřebuje potěšit, zatímco radující se nikoliv.¹⁰³

Většina exegetů se shoduje, že se jedná o zármutek, bolest, jehož etiologie není důležitá, ale vytváří příležitost pro Boží útěchu. Zároveň uvádějí dřívější nejčastější pojetí tohoto blahoslavenství, kdy se jednalo o pláč nad hříchem nebo pláč nad zbořením židovského chrámu.¹⁰⁴

Toto blahoslavenství může být významné také v tom, že poukazuje na Mesiáše, který byl starozákonně vnímán jako utěšitel. Zármutek, který obecně bývá vnímán jako negativní projev, má nyní s přijetím mesiáše úplně jiný rozměr, který nás vede Božím královstvím ke skutečné radosti.¹⁰⁵

Zajímavostí je, že toto blahoslavenství nechává evangelista Matouš otevřené oproti ostatním, které naopak upřesňují to, co evangelista Lukáš nechává otevřené.

¹⁰¹ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 23.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1700.

¹⁰² Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 68.

¹⁰³ V tomto případě má vypovídající hodnotu druhá část blahoslavenství – příslib potěšení.

¹⁰⁴ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 54–55.

Srov. MRÁZEK, Jiří. *Kázání na hoře*. Jihlava: Mlýn, 2017, s. 35–36.

Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangeliem podle Matouše*, s. 75.

¹⁰⁵ Srov. PRUŽINSKÝ, Štefan. *Evanjelium podľa Matúša*, s. 127–128.

4.1.4. Pláč v Matoušově evangeliu

Pláč se objevuje v Matoušově evangeliu ještě na osmi místech, přičemž slovo *πενθέω*, které je použité v blahoslavenství, nalezneme už jen v Mt 9,15, kde je užito jako sloveso „*πενθεῖν*.“ Je v úryvku, kdy je Ježíš dotázán ohledně postu. Ježíš vysvětluje, že dokud je ještě mezi nimi, není čas truchlit/plakat (*πενθεῖν*), ale ten čas teprve nastane.¹⁰⁶

V ostatních případech, kde nalezneme pláč, dle českých překladů, je užito slova *κλαυθμός*, které překládáme též jako *nářek*, *pláč* a jedná se o synonymum.

Nelze tedy vyloučit úmyslné vyjádření pláče dvojitým řeckým slovem, vyjadřující pláč/nářek. Za tohoto předpokladu by pláč, vyjádřený v řečtině *πενθος*, uvedený v blahoslavenstvích, mohl mít i souvislost/návaznost s postem.

4.2. Potěšení

4.2.1. Biblické rukopisy a překlady

KS: *ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ ΠΑΡΑΚΛΗΘΗΣΟΝΤΑΙ*

KV: *ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ ΠΑΡΑΚΛΗΘΗΣΟΝΤΑΙ*

N-A: *ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται*

NVG: *quoniam ipsi consolabuntur*

ČEP: *neboť oni budou potěšeni*

ČLP: *neboť oni budou potěšeni*

ČSP: *neboť oni budou potěšeni*

ČJB: *neboť oni budou potěšeni*¹⁰⁷

B21: *neboť budou potěšeni*

BK: *nebo oni potěšeni budou*

Všechny uvedené české překlady se shodují na užití slova „potěšení“, resp. jeho příslibu plačícím v budoucím čase. Ani v KS a KV nejsou žádné rozdíly.

---

¹⁰⁶ Srov. Mt 9,14–15.

¹⁰⁷ Jeruzalémská Bible prohazuje Mt 5,4 a Mt 5,5 – zde pro srovnání Mt 5,5 z ČJB.

4.2.2. Gramatický rozbor

Zájmenné adjektivum „*αὐτοὶ*“ je nominativ plurálu od *αὐτός*, (*ή, ό*), které překládáme jako: *on, ona, ono*. Užitý tvar „*αὐτοὶ*“ tedy znamená: *oni*.

„*Παρακληθήσονται*“ je futurum pasiva indikativu třetí osoby plurálu od slovesa *παρακαλέω*. Jako aktivum má tyto významy: *zavolat, přizvat, pozvat, napomínat, vybízet, prosit, žádat, vzývat, povzbuzovat, těšit*; v pasivu však: *být potěšen, nechat se těšit, těšit se, radovat se*. „*Παρακληθήσονται*“ překládáme jako: *budou potěšeni, budou se radovat*.

Výsledkem překladu této části je:

„protože/ **neboť oni budou potěšeni**/ se budou radovat“, což odpovídá všem uvedeným překladům.¹⁰⁸

4.2.3. Exegeze blahoslavenství příslibu potěšení

Příslib, který Ježíš dává plačícím (že budou potěšeni), je radost ze světa, ve kterém nebude utrpení, bolest a zlo. Nelze jej však chápat jako souhlas se stavem současným.¹⁰⁹

Pokud bychom vzali v potaz východisko staršího výkladu „plačících“, jenž se zaměřuje na pláč nad zničením Jeruzalémského chrámu, musíme příslib hledat v tomto kontextu. Na příslib utěšitele odkazuje Sir 48,24 a samotným utěшитelem má být v původním chápání Izaiáš.¹¹⁰ Když však Izaiáš prorokuje příchod mesiáše, Ježíše Krista, hovoří o něm (mimo jiné) právě jako o utěшитeli.¹¹¹ Výklad potěšení může být chápán jako potěšení spásy, příchodu mesiáše, vysvobození ze světa, který stojí proti Božímu království.¹¹²

Lze jednoduše shrnout, že Ježíš Kristus, jakožto mesiáš, je zároveň nositelem potěšení, nebo taktéž spásy, přičemž obě tato substantiva jsou v řečtině synonymem.

---

¹⁰⁸ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 4 a s. 79.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1593 a s. 1695.

¹⁰⁹ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 68.

¹¹⁰ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 101.

¹¹¹ Srov. Iz. 61,1–3.

¹¹² Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 55.

4.2.4. Potěšení v Matoušově evangeliu

Pokud bychom hledali užití slova *παρακαλέω* v Matoušově evangeliu mimo blahoslavenství, nalezneme ho v osmi dalších verších, avšak ve většině veršů je užito jako aktivum, tedy významově: *prosit, žádat*.¹¹³

Hledaný pasivní tvar ve smyslu potěšit tak nalezneme pouze v druhé kapitole, kde se hovoří o nářku Ráchel nad ztrátou dětí, jenž se nedá utiшит. Pláč, nářek je v této souvislosti vyjádřen jako *κλαυθμός*, což je synonymum pro *πενθος*. Jak už jsem naznačil v předchozí kapitole, použití dvou způsobů vyjádření pláče mohl autor evangelia využít záměrně.¹¹⁴

---

¹¹³ Jako aktivum (*prosit, žádat*): Mt 8,5; Mt 8,31; Mt 8,34; Mt 14,36; Mt 18,29; Mt 18,32; Mt 26,53.

¹¹⁴ Srov. Mt 2,18.

5. Blaze tichým, neboť oni dostanou zemi za dědictví

Tuto kapitolu dělím na dvě dílčí podkapitoly, dle uvedené struktury jednotlivých blahoslavenství. Tuto kapitolu tak tvoří podkapitola věnovaná blahoslavenství tichým a podkapitola věnovaná příslibu země za dědictví.

5.1. Tiší

5.1.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΠΡΑΕΙΣ</i>
KV:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΠΡΑΕΙΣ</i>
N-A:	<i>μακάριοι οί πραεῖς</i>
NVG:	<i>Beati mites</i>
ČEP:	<i>Blaze tichým</i>
ČLP:	<i>Blahoslavení tiší</i>
ČSP:	<i>Blahoslavení tiší</i>
ČJB:	<i>Blahoslavení tiší</i> ¹¹⁵
B21:	<i>Blaze mírným</i>
BK:	<i>Blahoslavení tiší</i>

Uvedené řecké verze se do písmene shodují. Všechny české překlady shodně překládají jako „*tiší*“, jen B21 překládá jako „*mírným*“. Označení „*tichý*“ a „*mírný*“ může být v dnešní době označením rozdílným, avšak jedním z významů řeckého *πραῦς* je skutečně mírnost. Jak jsem již uvedl v předchozí kapitole, ČJB prohazuje verše Mt 5,5 a Mt 5,4.

---

¹¹⁵ Jeruzalémská Bible prohazuje Mt 5,4 a Mt 5,5 – zde pro srovnání Mt 5,4 z ČJB.

5.1.2. Gramatický rozbor

Tvar „*οἱ πραεῖς*“ je nominativ plurálu maskulina skupiny trojvýhodných adjektiv třetí deklinace (u-kmeny) *πραῦς*, (*πραεῖα*, *πραῦ*), které v překládáme jako: *tichý, mírný, přívětivý*. Ve tvaru „*οἱ πραεῖς*“ *tedy znamená: tiší, mírní, přívětiví*.

Celé lze přeložit jako:

„Šťastní/ **Blahoslavení**/ Blažení **tiší**/ mírní/ přívětiví“.¹¹⁶

5.1.3. Exegeze blahoslavenství tichých

Jako člověka, který je tichý si můžeme primárně představit někoho, kdo spíše, než aby prosazoval to, na co má nárok, tak ustoupí, aby předešel sporu jak v sobě samém, tak proti bližnímu. Je to člověk, který se nesnaží ve všem za každou cenu vyhrát, být lepší a postaven nad druhými. Jedná se o jedince, který si uvědomuje roli sloužit, nikoliv panovat. Láska se taktéž projevuje zejména v tichosti.¹¹⁷ Lze taktéž chápat, že je tichost vztažena k prvnímu blahoslavenství. Dokonce v hebrejštině se výraz překládá jako „*anawím*“, což znamená jak chudý v duchu, tak tichý. Pokud bychom pak pominuli blahoslavené plačící (dle hypotézy sedmi blahoslavenství, kterou jsem uvedl v předchozí kapitole), dostaneme hned za sebou příslib nebeského království a země za dědictví¹¹⁸ (Velice zjednodušeně lze chápat jako nebe a zemi).

Další variantou, kdo může být označován za tichého, je odvození od tichosti ve smyslu fonetickém. Opakem tichosti je hlučnost. Hlučného člověka představovat nemusím. Tichý je pak ten, jehož hlas není moc slyšet, a to jak z důvodu, že se moc nedokáže prosadit (nedokáže přehlušit ostatní), tak jeho postavení není natolik uznávané, aby jeho hlas měl nějakou váhu. Člověk, jenž ve své mírnosti ani nechce přehlušovat ostatní. Blahoslavení jsou proto, že i když se zdá, že je nikdo neslyší, ve skutečnosti je to tak, že lidé je sice neslyší, ale Bůh ano a v této tichosti jejich hlas k Bohu perfektně vynikne.¹¹⁹

¹¹⁶ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 42.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1710.

¹¹⁷ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 69.

¹¹⁸ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 101.

¹¹⁹ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 58.

Tichý může být ten, který není nikomu na obtíž a své cíle neprosazuje násilně.¹²⁰ V exegezích můžeme narazit také na vysvětlení, že se jedná o pokorné, což by ostatní vysvětlení nijak nevyklučovalo. Pokorný člověk se jistě vyznačuje tichostí, mírností, trpělivostí a skromností. Jedná se o ty, nad něž se staví hluční mocní. Zde je vidět další paradox. Ty, jenž svět lidský vidí na posledních příčkách společenského postavení, Ježíš blahoslaví a staví je do prvních řad v očích Božích. Pyšný člověk Boha nepotřebuje, vystačí si sám.¹²¹ Dokonce mnohdy je sám sobě bohem.

Otázkou je, zdali tuto zmiňovanou tichost chápat jako svobodné rozhodnutí mého konání nebo jako něco, co je vynuceno okolními faktory. V biblickém kontextu se jedná spíše o druhou variantu. Tím však nelze vyloučit blahoslavenství těch, kteří o tento stav dobrovolně usilují, i když by v něm nemuseli přebývat, ba naopak.¹²²

5.1.4. Tiší v Matoušově evangeliu

V Matoušově evangeliu nalezneme ještě dvakrát využití výrazu *πραῦς* pro tichost. V prvním případě se jedná o závěr 11. kapitoly, kde Ježíš nabízí pravý odpočinek pro duši a vybízí k přijetí jeho jha, jež netíží. V těchto verších autor Matoušova evangelia poukazuje na identifikaci Ježíše se starozákonním tichým „služebníkem“ pokorného srdce, jenž je předurčen k vyučování moudrosti a práva.¹²³ „Služebník“ je předpovězen zejména prorokem Izaiášem. Tuto předzvěst a zosobnění Ježíše se „služebníkem“ autor Matoušova evangelia potvrzuje dále ve 12. kapitole, kde opakuje předzvěst proroka Izaiáše a poukazuje na naplnění těchto slov v osobě Ježíše.¹²⁴

Druhý případ, kde bychom v tomto evangeliu našli *πραῦς* je v 21. kapitole, kde je popisováno vyslání učedníků pro oslící, na níž bude Ježíš přijíždět do Jeruzaléma.

¹²⁰ Srov. LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 62.

¹²¹ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 56–57.

¹²² Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 75–76.

¹²³ Srov. Mt 11,28–30.

Srov. komentář z: *Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*, s. 1722 a Iz 41,1–9.

¹²⁴ Srov. Mt 12,15–21.

Autor Matoušova evangelia znovu používá *πραῦς* k identifikaci mesiáše v Izaiášově chápání „služebníka“, v osobě Ježíš Krista.¹²⁵

Přes jasný názor některých exegetů, kteří považují tichost a pokoru za totéž, bych jen uvedl, že autor Matoušova evangelia tato dvě slova označuje různými termíny. Pro pokoru užívá *ταπεινός* a pro tichost *πραῦς*. Výraz *ταπεινός* nalezneme u Matouše celkem čtyřikrát.¹²⁶ Při hledání kontextu může být významné postavení *ταπεινός* a *πραῦς* do jedné věty.

*„Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem **tichý a pokorného** srdce: a naleznete odpočínutí svým duším“¹²⁷*

Z uvedených informací lze tedy hovořit o blahoslavenství tichých/pokorných s atributy, které jsem uvedl od novozákonních exegetů nebo lze hledat rozdíl mezi tichostí a pokorou. V takovémto případě pak autor odkazuje na mesiáše jakožto očekávaného „starozákonního služebníka“. Je tedy možné, že nás toto blahoslavenství nabádá k připodobnění se Ježíšovi jako k pravému představiteli pokory tak, jak jen toho jsme schopni? I tak by všechna vyjádření tichosti z uvedených exegezí této hypotézy zapadala a nijak by ji nevyklučovala.

---

¹²⁵ Srov. Mt 21,1–7.

¹²⁶ Nalezneme v: Mt 11,29; Mt 18,4 a dvakrát v Mt 23,12.

¹²⁷ Mt 11,29.

5.2. Země za dědictví

5.2.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΗΣΟΥΣΙΝ ΤΗΝ ΓΗΝ</i>
KV:	<i>ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΗΣΟΥΣΙ ΤΗΝ ΓΗΝ</i>
N-A:	<i>ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν</i>
NVG:	<i>quoniam ipsi possidebunt terram</i>
ČEP:	<i>neboť oni dostanou zemi za dědictví</i>
ČLP:	<i>neboť oni dostanou zemi za dědictví</i>
ČSP:	<i>neboť oni dostanou zemi do dědictví</i>
ČJB:	<i>neboť oni dostanou za úděl zemi¹²⁸</i>
B21:	<i>neboť dostanou zemi za dědictví</i>
BK:	<i>nebo oni dědictví obdrží na zemi</i>

Řecké opisy jsou téměř shodné, pouze v KV chybí „N“ na konci slova „*ΚΛΗΡΟΝΟΜΗΣΟΥΣΙΝ*“. Absence tohoto písmena je neznámá. ČEP, ČLP, ČSP a B21 shodují, s malým detailem, že B21 se vyhybá zájmenu oni. Zatímco všechny uvedené české překlady překládají „*κληρονομήσουσιν*“ jako „*dostanou za dědictví*“, ČJB vyjadřuje, že tiší dostanou zemi za úděl. BK pak odlišně vyjadřuje obdržení dědictví na zemi místo dostání země za dědictví (jak vyjadřují shodně ostatní české překlady). Poselství BK se tak zde odchyluje od ostatních.

5.2.2. Gramatický rozbor

Tvar „*κληρονομήσουσιν*“ je futurum třetí osoby plurálu od samohláskového staženého slovesa *κληρονομέω*, jehož význam je: *dědit, být dědicem, zdědit, dostat (jako dědictví), získat*. „*Κληρονομήσουσιν*“ tedy znamená: *budou dědit, budou dědici, zdědí, dostanou (jako dědictví), získají*.

„*Τὴν γῆν*“ je genitiv singuláru substantiva první deklinace *γῆ* (*γῆς, ἡ*), jehož významem je: *země, půda, pozemek, krajina, území, pevnina; Země (=její obyvatelé), lidé, svět*. „*Τὴν γῆν*“ tedy znamená: *zemi, půdu, pozemek, krajinu, území, pevninu; Zemi (=její obyvatelé), lidi, svět*.

¹²⁸ Jeruzalémská Bible prohazuje Mt 5,4 a Mt 5,5 – zde pro srovnání Mt 5,4 z ČJB.

Celé můžeme přeložit jako:

„**nebot’ oni** budou dědit, budou dědici, zdědí, **dostanou (jako dědictví)**, získají **zemi**, půdu, pozemek, krajinu, území, pevninu; **Zemi** (=její obyvatelé), lidi, svět.¹²⁹

5.2.3. Exegeze blahoslavenství příslibu země za dědictví

I když je stěžejním cílem této diplomové práce porovnávat jednotlivá blahoslavenství v kontextu Evangelia podle Matouše, pokládám za důležité poukázat na identickou větu tohoto blahoslavenství, jež se objevuje v Žalmu č. 37, a to právě příslibu dědictví země pokorným (Žl 37,11). Kompletní třetí blahoslavenství nalezneme již v knize Žalmů.¹³⁰ Ve starozákonním pojetí by se mohlo zdát, že slíbená země za dědictví je země zaslíbená – dnešní Izrael. V novozákonním pojetí se ale již jedná o dědictví celého světa, celé Země.¹³¹ Jak už bylo zmíněno v předchozí kapitole, vládnoucí vrstvou dnešní společnosti jsou hluční, kteří všechny překřičí (opak tichých, jenž mají příslib země za dědictví). Ježíš příslibuje zemi tichým, jejichž vláda bude vypadat zcela jinak.¹³² Zaslíbená země (Izrael) je tak předobrazem Božího království.¹³³ Dříve byl Bůh považován za Boha Kanaanu, až později se zjistilo, že se jedná o Jediného Boha, Boha stvořitele nebe i země. Bůh je tak panovníkem celé země a tuto zemi může dát jako dědictví. Jeho podmínkou pro toto dědictví je mravní hodnota „tichosti“. Sv. Řehoř z Nyssy (učitel církve ze čtvrtého století), považoval tuto zemi za dědictví něco, co je ještě výše než nebe. Vycházel z hypotézy, že přísliby jednotlivých blahoslavenství se stupňují výše a výše.¹³⁴

---

¹²⁹ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 49 a s. 6.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1664 a s. 1601.

¹³⁰ Srov. Žl 37,11.

¹³¹ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 101.

¹³² Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 76.

¹³³ Srov. PRUŽIŇSKÝ, Štefan. *Evanjelium podľa Matúša*, s. 129.

¹³⁴ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Kázání na hoře*, s. 43.

5.2.3. Země za dědictví v Matoušově

Užití různých tvarů *κληρονομέω* nalezneme v Matoušově evangeliu (krom blahoslavenství) celkem dvakrát.

První případ ČEP překládá jako „*mít podíl*“. Jedná se o 19. kapitolu, kde Ježíš přislubuje těm, kdo pro jeho jméno zanechají všechno a všechny, stokrát více a slibuje podíl na věčném životě. ČJB překládá tak, že v tomto příslibu se nejednalo o *podíl*, ale o *dědictví*.¹³⁵

Druhým užitím *κληρονομέω*, je v 25. kapitole verš, který vyjadřující příznivý osud pro jeho věrné, kteří dostanou království. ČJB dokonce překládá jako „*přijměte jako dědictví království připravené pro vás*“.¹³⁶

Označení *γη* pro zemi, se v Matoušově evangeliu objevuje celkem 38x v různých souvislostech. Od označení menšího územního celku,¹³⁷ přes zem ve smyslu půdy,¹³⁸ až po smysl veškerenstva použitím obratu „*nebe a země*“.¹³⁹ Některá označení, o kterou zem se jedná, nejsou vůbec jasná. Vzhledem k velké četnosti tohoto slova, nelze vyvodit z tohoto odstavce žádný závěr ani hypotézu.

---

¹³⁵ Srov. Mt 19,29.

¹³⁶ Srov. Mt 25,34.

¹³⁷ Např. Mt 10,15.

¹³⁸ Např. Mt 10,29.

¹³⁹ Např. Mt 24,35.

6. Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni

Tuto kapitolu dělím na dvě dílčí podkapitoly, dle uvedené struktury jednotlivých blahoslavenství. Tuto kapitolu tak tvoří podkapitola věnovaná blahoslavenství hladovějících a žíznících po spravedlnosti a podkapitola věnovaná příslibu nasycení.

6.1. Hlad a žízeň po spravedlnosti

6.1.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΠΙΝΩ-ΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΨΩΝΤΕΣ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ-</i>
KV:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΠΕΙΝΩΝΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΨΩΝΤΕΣ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ</i>
N-A:	<i>μακάριοι οί πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην</i>
NVG:	<i>beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam</i>
ČEP:	<i>Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti</i>
ČLP:	<i>Blahoslavení, kdo lační a žízní po spravedlnosti</i>
ČSP:	<i>Blahoslavení ti, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti</i>
ČJB:	<i>Blahoslavení, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti</i>
B21:	<i>Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti</i>
BK:	<i>Blahoslavení, kteříž lačnějí a žízní po spravedlnosti</i>

KV se shoduje s N-A. U KS chybí „E“ uprostřed slova „ΠΕΙΝΩΝΤΕΣ“. Důvodem může být snížená kvalita (myšleno rozmazaností jednotlivých písmen) tohoto původního opisu. Dále v tomto slovu zdánlivě chybějící „N“ značeno jako u blahoslavenství chudých v duchu v případě „ΑΥΤΩΝ“ u KV, kde autor opisu nahrazuje „N“ vodorovnou čarou na konci řádku. Taktéž užito u „ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ“. Všechny české překlady blahoslaví ty, kdo hladovějí (popřípadě lační, což je v zásadě stejné) a žízní po spravedlnosti.

6.1.2. Gramatický rozbor

Tvar „οἱ πεινῶντες“ je prezent aktiva participia maskulina nominativu plurálu od slovesa πεινάω, jehož význam je: *hladovět, mít hlad*. Ve tvaru „οἱ πεινῶντες“ tedy překládáme jako: *hladovějící, mající hlad, kdo/kteří hladovějí*.

Spojka καὶ má tyto významy: *a, i, ale, avšak*.

Tvar „οἱ διψῶντες“ je present aktiva participia maskulina nominativu plurálu od slovesa διψάω, jehož význam je: *žíznit, mít žízeň toužit, dychtit*. Ve tvaru „οἱ διψῶντες“ znamená: *žíznící, mající žízeň, toužící, dychtící*.

„Τὴν δικαιοσύνην“ je akuzativ singuláru substantiva první deklinace od substantiva δικαιοσύνη (ης, ἡ), jehož význam je: *spravedlnost, ospravedlnění, štědrost*. Ve tvaru „τὴν δικαιοσύνην“ má význam: *spravedlnosti, ospravedlnění, štědrosti*.

Znění celého tohoto rozebraného úseku může být:

„Šťastní/ **Blahoslavení**/ Blažení **hladovějící/** mající hlad **a/ i/ ale/ avšak žíznící/** mající žízeň/ toužící/ dychtící (**po**) **spravedlnosti/** ospravedlnění/ štědrosti“.¹⁴⁰

6.1.3. Exegeze blahoslavenství těch, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti

Oproti pojetí Lukášova evangelia, které blahoslaví ty, kdo hladovějí a žízní, Matouš upřesňuje, po jaké potřebě hladovějí a žízní (podobně jako v prvním blahoslavenství upřesňuje chudé v duchu).¹⁴¹ Toto upřesnění může být opět tzv. „ze-spiritualizování“ Ježíšových slov. Ani tak se nevyklučují s Lukášovým pojetí blahoslavenství, protože Ježíš jistě poukazuje na nový řád sociální rovnosti.¹⁴² Vzhledem k tomu, že Matoušovo evangelium je psáno pro Židy, je možné začít hledat význam spravedlnosti právě v jejich biblickém a kulturním chápání. Pro Židy byl spravedlivý člověk ten, kdo plnil své závazky (vůči Bohu, rodině, společnosti). Fungovala dokonce přímá úměra – člověk byl spravedlivý natolik, nakolik plnil své povinnosti.¹⁴³

¹⁴⁰ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 23. a s. 6.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1700, s. 1653, s. 1611 a s. 1610.

¹⁴¹ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 101.

¹⁴² Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 65.

¹⁴³ Srov. LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 71–73.

První linie, která nám vyjadřuje spravedlnost je tedy spravedlnost člověka ve smyslu plnění závazků. Další linií je jistojistě spravedlnost Boží. Spravedlnost, kterou nabízí Boží království. Spravedlnost, která je zcela jiná než takzvaná lidská spravedlnost (pro kterou je příznačné to, že je v drtivé většině pouze subjektivní a ve finále je tedy spíše nespravedlností). Spravedlnost, po které máme dychtit je tedy spravedlnost ve smyslu skutečné objektivní hodnoty z pohledu Boha, stejně jako hodnota pravdy.¹⁴⁴

Vědomí této opravdové spravedlnosti nás činí skutečně blaženými a může nás s lehkostí povznést nad lidskou nespravedlnost. Důležité je však stavět Boha jako střed a východisko.

Dispozici hladovět a žíznit po spravedlnosti dostávají zejména ti, kteří zažívají nespravedlnost. Zvláště slabí, bezbranní a ukřivdění. Dále pak ti, kteří vidí nespravedlnost, která se děje kolem nich. Trápí je to a tím si uvědomují pravou hodnotu spravedlnosti.¹⁴⁵

Jednou z variant výkladu je také to, že se jedná o hladovění a žíznění po lásce k Bohu, která je tím pádem mírou spravedlnosti.¹⁴⁶ Tento výklad zmiňují, protože perfektně zapadá do kontextu a vyjadřuje pravou podstatu ostatních exegezí tohoto blahoslavenství. Pokud totiž lačním a žízním po lásce k Bohu, mám poměrně velkou šanci být i spravedlivý vůči lidem v jakémkoliv pojetí.

Důležité je také nezapomínat na spravedlnost ve vztahu k milosrdenství. Milosrdenství totiž může být plností spravedlnosti.¹⁴⁷

Lze taktéž chápat v souvislosti s naplněním příchodu mesiáše. Ústy proroků byl předpovězen jako ten, kdo má nastolit na zemi spravedlnost.¹⁴⁸

---

¹⁴⁴ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 66.

¹⁴⁵ Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 77.

¹⁴⁶ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 69.

¹⁴⁷ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 58.

¹⁴⁸ Srov. PRUŽIŇSKÝ, Štefan. *Evanjelium podľa Matúša*, s. 130.

6.1.4. Spravedlnost v Matoušově evangeliu

Spravedlnost se jako podstatné jméno vyskytuje v Matoušově evangeliu celkem sedmkrát, přičemž dvakrát v blahoslavenstvích. Toto číslo lze vyvodit z řeckého opisu.¹⁴⁹ České překlady používají (jak dále ukazují) slovo spravedlnost poměrně rozdílně. I když smysl poselství vcelku zachovávají, při hlubším bádání souvislosti je nutné použít řeckou verzi textu.

První výskyt spravedlnosti v Matoušově evangeliu nalezneme ve třetí kapitole. Je zde popsán Ježíšův křest v Jordánu. Jan namítá, že naopak on by měl být pokřtěn od Ježíše. Ježíš reaguje, že je to třeba, pro naplnění toho, co si Bůh žádá. ČEP zde slovo spravedlnost vůbec nepoužívá. V ČEP nalezneme pouze „*abychom naplnili všecko, co Bůh žádá.*“¹⁵⁰ V řecké verzi N-A je však zcela signifikantní užití slova spravedlnost (*δικαιοσύνη*). ČJB překládá přesněji jako „*abychom naplnili vše, čeho si žádá spravedlnost.*“¹⁵¹ Toto jsou dva pozoruhodné překlady. To, co ČEP překládá jako Bůh, ČJB překládá jako spravedlnost.¹⁵² Přesto však smysl zůstává zachován. Budeme se nyní držet překladu ČJB, protože je v tomto bližší řeckému textu N-A.

V dalším použití slova spravedlnost, v Matoušově evangeliu, se dozvídáme, jaká má být úroveň spravedlnosti pro vstup do nebeského království. Ježíš udává podmínku, že tato spravedlnost musí o hodně přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů.¹⁵³ Tento verš nám také prozrazuje fakt, že spravedlnost může být větší a menší.

V šesté kapitole Ježíš poučuje o tom, že máme konat dobré skutky ve skrytosti. Tyto skutky popisuje ČEP jako: „*konat skutky spravedlnosti*“ a ČJB přímo jako „*konat svou spravedlnost.*“ Pro tento verš není v řečtině použito slovo skutky, ale pouze spravedlnost.¹⁵⁴

V šesté kapitole dále poukazuje Ježíš na priority. Máme nejdříve hledat Boží království a jeho spravedlnost. Z tohoto lze vyvodit pouze jednoznačný závěr, že Boží království a spravedlnost k sobě nevýlučně patří a má to být prioritní cíl našeho hledání.¹⁵⁵

---

¹⁴⁹ Např. N-A.

¹⁵⁰ Mt 3,15 dle ČEP.

¹⁵¹ Mt 3,15 dle ČJB.

¹⁵² Srov. Mt 3,13–3,16.

¹⁵³ Srov. Mt 5,20.

¹⁵⁴ Srov. Mt 6,1.

¹⁵⁵ Srov. Mt 6,33.

Poslední sedmý výskyt slova *spravedlnost* nalezneme v souvislosti s osobou, kterou jsme začali – Janem Křtitelem. Ježíš ve svých výtkách připomíná Jana a hovoří o tom, že k nim Jan přišel po cestě *spravedlnosti*.¹⁵⁶

6.2. Nasycení

6.2.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ ΧΟΡΤΑΣΘΗΣΟΝΤΑΙ</i>
KV:	<i>ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ ΧΟΡΤΑΣΘΗΣΟΝΤΑΙ</i>
N-A:	<i>ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται</i>
NVG:	<i>quoniam ipsi saturabuntur</i>
ČEP:	<i>neboť oni budou nasyceni</i>
ČLP:	<i>neboť oni budou nasyceni</i>
ČSP:	<i>neboť oni budou nasyceni</i>
ČJB:	<i>neboť oni budou nasyceni</i>
B21:	<i>neboť oni budou nasyceni</i>
BK:	<i>neboť oni nasyceni budou</i>

Naprostá shoda českých překladů „neboť oni budou nasyceni“. BK využívá češtiny své doby a prohazuje „nasyceni“ a „budou“. KS a KV se shodují.

6.2.2. Gramatický rozbor

„*Χορτασθήσονται*“ je futurum pasiva indikativu třetí osoby plurálu od slovesa *χορτάζω*, jehož význam je v aktivu: *sytit, nasytit* a v pasivu: *být nasycen, sytit se*. „*Χορτασθήσονται*“ tedy znamená: *budou nasyceni, nasytí se*.

V tomto případě vychází výsledek překladu shodný se všemi uvedenými překlady: „protože/ **neboť oni budou nasyceni**/ se nasytí“. ¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ Srov. Mt 21,32.

¹⁵⁷ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 78–79.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1755.

6.2.3. Exegeze blahoslavenství příslibu nasycení

Příslib nasycení vyjadřuje sám o sobě příslib plnosti, tam kde byla prázdnota. V případě hladovějících a žíznících po spravedlnosti lze očekávat nasycení plnosti spravedlnosti, kterou Ježíš, jakožto Syn Boží, disponuje a nabízí. Lze vztahovat i k svátosti eucharistie.¹⁵⁸

Pokud bychom vykládali čistě starozákonně, jednalo by se o eschatologický rozměr. Nasycení spravedlnosti by v tomto případě přišlo u posledního soudu.¹⁵⁹

Ježíš v žádném případě neburcuje ty, kdo hladoví a žízní po spravedlnosti k tomu, aby si tuto svou spravedlnost prosadili aktivně sami. Příslib je takový, že Bůh si vše zařídí.¹⁶⁰ Jednoduše řečeno: máme pravou spravedlnost nechat na Bohu a už to by nás mělo upokojit a činit do značné míry šťastnými.

Chybné by však bylo ztotožňovat spravedlnost s pomstou a odplatou. Je zapotřebí upínat hodnotu spravedlnosti spíše směrem k milosrdenství. O nasycení hladu a žízně po pomstě a odplatě, jež vycházejí z nenávisti, Ježíš zcela jistě nehovoří.¹⁶¹

6.2.4. Nasycení v Matoušově evangeliu

Různé tvary slovesa *χορτάζω* nalezneme v Matoušově evangeliu mimo blahoslavenství celkem třikrát. Poprvé je toto sloveso použito ve čtrnácté kapitole pro příběh nasycení pěti tisíců mužů (krom žen a dětí) za použití pěti chlebů a dvou ryb.¹⁶²

Následně je *χορτάζω* použito hned dvakrát v obdobném příběhu v 15. kapitole, kde se však jedná o sedm chlebů a několik rybiček a o čtyři tisíce mužů (krom žen a dětí).¹⁶³

Nasycení v Matoušově evangeliu tedy zobrazuje čin, který je zdánlivě nemožný a neuvěřitelný. Ježíš ho koná ze své Božské moci a upokojuje lidskou potřebu. V těchto uvedených případech se jedná o potřebu fyzickou.

¹⁵⁸ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 69.

¹⁵⁹ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 101.

¹⁶⁰ Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 77.

¹⁶¹ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 58.

¹⁶² Srov. Mt 14,15–21.

¹⁶³ Srov. Mt 15,32–38.

7. Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství

Tuto kapitolu dělím na dvě dílčí podkapitoly, dle uvedené struktury jednotlivých blahoslavenství. Tuto kapitolu tak tvoří podkapitola věnovaná blahoslavenství milosrdných a podkapitola věnovaná příslibu dojití milosrdenství.

7.1. Milosrdní

7.1.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΕΛΕΗΜΟΝΕΣ</i>
KV:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΕΛΕΗΜΟΝΕΣ</i>
N-A:	<i>μακάριοι οί ἐλεήμονες</i>
NVG:	<i>beati misericordes</i>
ČEP:	<i>Blaze milosrdným</i>
ČLP:	<i>Blahoslavení milosrdní</i>
ČSP:	<i>Blahoslavení milosrdní</i>
ČJB:	<i>Blahoslavení milosrdní</i>
B21:	<i>Blaze milosrdným</i>
BK:	<i>Blahoslavení milosrdní</i>

Řecké opisy se zcela shodují. Taktéž české překlady, přičemž všechny užívají výrazu „*milosrdní*“.

7.1.2. Gramatický rozbor

Tvar „*οί ἐλεήμονες*“ je nominativ plurálu maskulina nebo feminina od adjektiva třetí deklinace (n-kmeny) *ἐλέημων* (*ονος*), které překládáme jako: *milosrdný*, *soucitný*. Ve tvaru „*οί ἐλεήμονες*“ překládáme jako: *milosrdní*, *soucitní*.

Celé lze přeložit jako:

„Šťastní/ **Blahoslavení**/ Blažení **milosrdní**/ milosrdné/ soucitní/ soucitné“.

V rámci novozákonní řecké gramatiky tomuto neodpovídá „Blaze milosrdným“ (jak překládá např. ČEP a B21). V případě dativu plurálu uvedených překladů by musel být původní tvar: „μακάριοι τοῖς ἐλεήμοσιν“. Toto potvrzuje gramaticky přesnější překlad ČLP, ČSP, ČJB a BK.¹⁶⁴

7.1.3. Exeze blahoslavenství milosrdných

Milosrdenství lze chápat zejména jakožto přívlastek Boha a taktéž postoj, který Bůh vyžaduje od lidí.¹⁶⁵

Silvano Fausti předkládá ve svém exegetickém díle velice přesnou definici milosrdenství jako: „základní formu lásky: cit, který se stává soucitem“.¹⁶⁶

Ježíš se ve svém učení o milosrdenství odvolává na starozákonní výzvy k tomuto Bohem vyžadovanému postoji. Stěžejní Ježíšova nauka o prokazování milosrdenství však spočívá v samotných činech prokazování milosrdenství na potřebných.¹⁶⁷

Konkrétní skutky, které mohou lidé projevovat bližním, jsou například: nakrmit hladového, napojit žíznivého, ošatit neošaceného, navštívit nemocného a vězněného, přijmout pocestného. Prokazování milosrdenství spočívá také v modlitbě za tyto potřebné.¹⁶⁸

Nekonání milosrdenství vychází z našeho osobního sobectví a lhostejnosti. Kolem je tolik potřebných, že kolikrát když nemůžeme pomoci všem, tak ve finále nepomůžeme nikomu, protože máme pocit, že by se to ani nikde v celku neprojevalo. Milosrdenství by nebylo milosrdenstvím, kdyby zůstalo pouze u jakéhosi vnitřního citu/pocitu a nedotlačilo nás k činu. Při prokazování opravdového milosrdenství nejednáme ze svého nadbytku, naopak je vyžadováno něco, co musíme obětovat.¹⁶⁹

---

¹⁶⁴ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 33.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1621.

¹⁶⁵ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 101.

¹⁶⁶ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 69.

¹⁶⁷ Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 77.

¹⁶⁸ Srov. PRUŽINSKÝ, Štefan. *Evanjelium podľa Matúša*, s. 134–135.

¹⁶⁹ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 67–69.

7.1.4. Milosrdenství v Matoušově evangeliu

Milosrdenství nalezneme v Matoušově evangeliu ještě 6x.

První tři případy (Mt 6,2; Mt 6,3 a Mt 6,4) překládá ČEP jako dobrodiní, popřípadě prokazování dobrodiní. ČJB překládá jako almužnu. Ve všech třech případech je užito slova *ἐλεημοσύνη* jehož překladem je *almužna*, ale také právě *skutek milosrdenství*.¹⁷⁰

Význam všech tří veršů je souhlasný v jeho smyslu. Hovoří vždy o konání milosrdenství ve skrytosti. Tedy ne na odiv lidem.¹⁷¹

V 9. kapitole, kde je zachyceno Ježíšovo přebývání mezi hříšníky, je zdůrazněna vyšší hodnota milosrdenství nad obětí.¹⁷²

V podobenství „o nemilosrdném služebníkovi“ je milosrdenství/smilování se použito v kontextu spravedlnosti: od toho, na němž bylo milosrdenství vykonáno, se očekává, že i on vykoná milosrdenství v případě, kdy bude postaven do stejné situace. V tomto podobenství se hovoří o odpuštění finančních dluhů.¹⁷³

Poslední zmínku nalezneme v „matoušovských běda“, kde Ježíš řadí atribut milosrdenství spolu se spravedlností (vyjádřenou řeckým výrazem *κρίσις*, který je v Evangeliu podle Matouše taktéž použit jako spravedlnost) a věrností nad nařízení odvádění desátků. Celé přirovnává ke známému cezení komára a polykání velblouda, jenž lze zcela zjednodušeně vyjádřit poukázáním na zbytečné zaujetí tím méně podstatným, zatímco nám uniká to důležité. V tomto případě je podstatné právě milosrdenství.¹⁷⁴

---

¹⁷⁰ Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1621.

¹⁷¹ Srov. Mt 6,2–4.

¹⁷² Srov. Mt 6,13.

¹⁷³ Srov. Mt 18,23–35.

¹⁷⁴ Srov. Mt 23,23–24.

7.2. Dojití milosrdenství

7.2.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>OTI AYTOI ELEHΘHΣONTAI</i>
KV:	<i>AYTOI ELEHΘHΣO⁻TAI</i>
N-A:	<i>ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται</i>
NVG:	<i>ipsi misericordiam consequentur</i>
ČEP:	<i>neboť oni dojdou milosrdenství</i>
ČLP:	<i>neboť oni dojdou milosrdenství</i>
ČSP:	<i>neboť oni dojdou milosrdenství</i>
ČJB:	<i>neboť oni dojdou milosrdenství</i>
B21:	<i>neboť oni dojdou milosrdenství</i>
BK:	<i>nebo oni milosrdenství důjdou.</i>

V KV opět vyjádřeno „N“ na konci řádku vodorovnou čarou. Uvedené české překlady se přesně shodují, jen BK využívá slova „důjdou“ (namísto „dojdou“), které v současné češtině není využíváno. Toto sloveso řadí až na konec věty, což je pro BK příznačné.

7.2.2. Gramatický rozbor

Tvar „ἐλεηθήσονται“ je futurum pasiva indikativu třetí osoby plurálu od slovesa ἐλεέω, které v aktivu překládáme jako: *smilovat se (nad někým)* a v pasivu jako: *nalézt milosrdenství, dojití milosrdenství*. Ve tvaru „ἐλεηθήσονται“ tedy znamená: *naleznou milosrdenství, dojdou milosrdenství*.

Celé lze přeložit jako:

„protože/ **neboť oni** naleznou milosrdenství/ **dojdou milosrdenství**“.¹⁷⁵

¹⁷⁵ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 78–79.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1621.

7.2.3. Exegeze blahoslavenství příslibu dojití milosrdenství

Dojití milosrdenství může být v kontextu Starého zákona bráno ve smyslu Božího milosrdenství při posledním soudu. Jedná se o příslib Božího slitování.¹⁷⁶

Jelikož Bůh sám je milosrdný, milosrdný člověk skrze své milosrdenství nachází Boha. Milosrdný člověk takto dochází k něčemu, co již je do jisté míry jemu vlastní.¹⁷⁷ Lze hovořit o tom, že člověk sjednocuje svůj vlastní postoj s postojem Božím.¹⁷⁸ Odměna Božího milosrdenství/slitování však nemá být důvodem našeho milosrdenství vůči bližním. To by pak zcela postrádala smysl. Jedná se spíše o přirozený účinek našeho prokazování milosrdenství. Samotná odměna již přichází při konání tohoto skutku. Jednoduše řečeno: každý, kdo se slitovává nad potřebným, dochází dobrého pocitu, naplnění.¹⁷⁹

Milosrdenství může být chápáno druhými lidmi jako jakási slabost. To, že prokazujeme milosrdenství však neznámá, že bude prokazováno od lidí nám. Zajímavostí je, že český jazyk nemá výraz pro smilovávání se v pasivu.¹⁸⁰

Celkově lze tedy říci, že lidé milosrdní k druhým, zakusí milosrdenství na sobě v Božím království.

7.2.4. Dojití milosrdenství v Matoušově evangeliu

V pasivním tvaru se projev milosrdenství (dojití milosrdenství/slitování) mimo blahoslavenství nevyskytuje. Pokud bychom chtěli hledat výskyt vyjádření dojití milosrdenství v Matoušově evangeliu, lze vyjádřit pouze aktivní tvar nebo milosrdenství ve smyslu podstatného jména. Všechny případy jsou uvedeny v kapitole 7.1.3., proto není potřeba zde opakovat.

---

¹⁷⁶ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 101.

¹⁷⁷ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 69.

¹⁷⁸ Srov. PRUŽINSKÝ, Štefan. *Evanjelium podľa Matúša*, s. 132.

¹⁷⁹ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 69–71.

¹⁸⁰ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 59.

8. Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uzří Boha

Tuto kapitolu dělím na dvě dílčí podkapitoly, dle uvedené struktury jednotlivých blahoslavenství. Tuto kapitolu tak tvoří podkapitola věnovaná blahoslavenství těch, kdo mají čisté srdce a podkapitola věnovaná příslibu uzření Boha.

8.1. Čisté srdce

8.1.1. Biblické rukopisy a překlady

KS: *ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΚΑΘΑΡΟΙ ΤΗ ΚΑΡΔΙΑ*

KV: *ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΚΑΘΑΡΟΙ ΤΗ ΚΑΡΔΙΑ*

N-A: *μακάριοι οί καθαροί τῆ καρδίᾳ*

NVG: *beati mundo corde*

ČEP: *Blaze těm, kdo mají čisté srdce*

ČLP: *Blahoslavení čistého srdce*

ČSP: *Blahoslavení čistého srdce*

ČJB: *Blahoslavení čistého srdce*

B21: *Blaze čistým v srdci*

BK: *Blahoslavení čistého srdce*

Úplná shoda uvedených řeckých verzí, stejně jako takřka všech českých. Pouze B21 nepřekládá „čistého srdce“, ale „čistým v srdci“, což je významově stejné. ČEP se liší od ostatních překladů v tom, že vkládá slovo „mají“ jako důraz a jasnější pochopení tohoto blahoslavenství.

8.1.2. Gramatický rozbor

Tvar „οἱ καθαροὶ“ je nominativ plurálu maskulina od adjektiva druhé deklinace (o-kmeny) *καθαρός* (ἀ, ὄν), které překládáme jako: *čistý* (ve smyslu kulticky i duchovně). Ve tvaru „οἱ καθαροὶ“ tedy znamená: *čistí*.

Tvar „τῇ καρδίᾳ“ je dativ singuláru substantiva první deklinace (a-kmeny) *καρδία* (ας, ῆ), které překládáme jako: *srdce* (jako orgán i jako sídlo myšlení, chtění i lásky), *nitro*, *mysl*, *svědomí*. Ve tvaru „τῇ καρδίᾳ“ tedy znamená: *srdci*, *nitru*, *mysli*, *svědomí*.

Dle řecké gramatiky lze tento úsek přeložit jako:

„Šťastní/ **Blahoslavení**/ Blažení čistí (v) **srdci**, nitru, mysli, svědomí“.¹⁸¹

8.1.3. Exegeze blahoslavenství čistého v srdci

Čisté srdce může být vykládáno jako srdce, které není zastíněno strachem a touhami jež nás odvádějí od víry.¹⁸²

Samotný výraz srdce nelze chápat jako výraz anatomický, ale jako označení toho, co je v člověku nejvnitřnější. Hovoříme jakoby o jádru dané lidské bytosti.¹⁸³ Srdce je možné vnímat jako místo citu lásky, ale i nenávisti. Charakteristiky lidského srdce představují postoj člověka k Bohu a k lidem. Čisté srdce není jen nepřítomnost negativních projevů, jako je lež, falešnost, závist, chtíč. Je to něco bezvýhradně pozitivního. Žilka definuje lidské srdce jako: „zrcadlo, ve kterém se odráží božská skutečnost“ dále jako „obraz a odraz boží svaté přítomnosti v duši“.¹⁸⁴

Tento atribut se však (podobně jako u ostatních blahoslavenství) může v lidských očích jevit jako nevýhoda. Bezelstnost a nezáludnost jsou atributy, které člověka vedou k Bohu, i když v lidském světě mohou působit jako nevýhody.¹⁸⁵

¹⁸¹ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 8 a s. 6.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1652 a s. 1655.

¹⁸² Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 69.

¹⁸³ Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 79.

¹⁸⁴ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 72–73.

¹⁸⁵ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 59.

V biblickém pojetí má srdce širší škálu uschopnění. Je možné v srdci uvažovat, rozhodovat, nebo třeba vidět. Celé toto blahoslavenství je pravděpodobně odkazem na Žalm 24,3–4: „*Kdo vystoupí na Hospodinovu horu? A kdo stanout smí na jeho svatém místě? Ten, kdo má čisté ruce a srdce ryzí, ten, kdo nezneužije mou duši, ten, kdo nepřísahá lstivě.*“¹⁸⁶

8.1.4. Čisté srdce v Matoušově evangeliu

Celé spojení slov „čistí“ a „srdcem/v srdci“ nikde jinde v Matoušově evangeliu nenalezneme. Obdobně jako u chudých v duchu/duchem nyní oba dva výrazy uvádím odděleně s patřičným užitím daného slova Matoušově evangeliu.

Užití čistý: *καθαρος, καθαίρω (čistit, očistit), καθαρίσμος (očistění, očišťování)* a *καθαρότης (čistota – ve smyslu kultovní)* nalezneme u Matouše mimo blahoslavenství celkem 10x.¹⁸⁷

První užití tohoto slova je ve 3. kapitole, kde Jan u Jordánu hovoří o Ježíšovi jako o tom, který pročistí svůj mlat.¹⁸⁸

Třikrát se toto slovo vyskytuje v 8. kapitole v kontextu očištění malomocného, kdy se jedná o uzdravení – očištění od závažné nemoci.¹⁸⁹

V 10. kapitole, kde jsou pokyny pro učedníky, je očištění taktéž užito ve spojení s uzdravením malomocných. V této pasáži je zmíněno uzdravování nemocných a exorcismy, ale očištění je zde vázáno na uzdravení malomocných.¹⁹⁰

V 11. kapitole, kde je výčet Ježíšových skutků, jako potvrzení příchodu skutečného mesiáše pro Jana, který je ve vězení. Taktéž spojováno očištění výhradně s malomocnými.¹⁹¹

V 23. kapitole, kde Ježíš kritizuje pokrytectví (cíleno zejména na zákoníky a farizeje, ale dnes již víme, že lze chápat nadčasově konkrétně i pro nás), užívá dvakrát očištění pro podobenství, kdy se očišťujeme zvenčí, nikoliv uvnitř. Zde pro pochopení

¹⁸⁶ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Kázání na hoře*, s. 52–53 a Žalm 24,3–4.

¹⁸⁷ Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1652.

¹⁸⁸ Srov. Mt 3,11–12.

¹⁸⁹ Srov. Mt 8, 2–3.

¹⁹⁰ Srov. Mt 10,8.

¹⁹¹ Srov. Mt 11,5.

vyjádřeno číší a talířem, které dále podtrhuje připodobněním k hrobu, který je navenek čistý, ale uvnitř ne.¹⁹²

Poslední užití je v 27. kapitole, která se týká Ježíšova pohřbu, kdy je Ježíšovo tělo zabaleno do čistého plátna.¹⁹³

Srdce (*καρδία*) nalezneme mimo blahoslavenství v Matoušově evangeliu 17x.

Poprvé ještě v rámci horského kázání, v 5. kapitole, kde Ježíš zpřísňuje smilstvo jako jen samotný chtivý pohled. Zde hovoří o cizoložství v srdci.¹⁹⁴

Dále (taktéž v horském kázání) v 6. kapitole, kde Ježíš nabádá k ukládání pokladu v nebi s tím, že kde je náš poklad, tam je i naše srdce.¹⁹⁵

V 9. kapitole se překlady (v tomto ohledu zásadně) liší. Jedná se o pasáž, kdy Ježíš odpouští hříchy ochrnutému a farizeové si pomyslí, že se rouhá. Zatímco např. ČEP překládá volně a slovo srdce vůbec nepoužije, ČJB se drží řeckého opisu a hovoří o „smýšlení v srdci“.¹⁹⁶

V 11. kapitole Matoušova evangelia je glosa identifikující Ježíše se starozákonním Služebníkem pokorného srdce, která je již popsána v kapitole 5.1.3. této práce.¹⁹⁷

Ve 12. kapitole Ježíš praví, že: „*Čím srdce přetéká, to ústa mluví*“¹⁹⁸ a v té samé kapitole mluví Ježíš o hrobě, ve kterém bude přebývat tři dny a tři noci před svým vzkříšením, jako o srdci země. ČJB překládá jako „lůno země“.¹⁹⁹

Ve 13. kapitole se hovoří o srdci obrostlém tukem ve smyslu srdci nechápajícího²⁰⁰ a také o tom, že zlý může vyrvat ze srdce to, co do něj bylo zaseto ve výkladu podobenství o rozsévači.²⁰¹

---

¹⁹² Srov. Mt 23,25–27.

¹⁹³ Srov. Mt 27,59.

¹⁹⁴ Srov. Mt 5,28.

¹⁹⁵ Srov. Mt 6,21.

¹⁹⁶ Srov. Mt 1–4.

¹⁹⁷ Srov. Mt 11,28–30.

¹⁹⁸ Mt 12,34.

¹⁹⁹ Srov. Mt 12,40.

²⁰⁰ Srov. Mt 13,15.

²⁰¹ Srov. Mt 13,18–23.

V 15. kapitole je vyjádřen význam srdce poměrně zásadně, a to hned třikrát. Citací z proroka Izaiáše, který poukazuje na to, že lidé chválí Boha ústy, ale jejich srdce je jinde.²⁰²

Následně Ježíšova rozprava o tom, že zlá slova jdou ze srdce, a to je to, co člověka znečišťuje.²⁰³ Zásadní navazující verš:

*Neboť ze srdce vycházejí špatné myšlenky, vraždy, cizoložství, smilství, loupeže, křivá svědectví, urážky.*²⁰⁴

V 18. kapitole je důraz na odpuštění, které aby mělo význam, musí být od srdce.²⁰⁵

V 19. kapitole je diskuze ohledně rozlukového listu, který stanovil Mojžíš. Ježíš zde poukazuje na to, že by tak nebylo třeba, kdyby neměli zatvrzelá srdce.²⁰⁶

Na konci 22. kapitoly je Ježíš dotázán, jaké přikázání je největší. Ježíš odpovídá, že plně milovat Boha třemi atributy:²⁰⁷

καρδία (srdcem, nitrem, myslí, svědomím)

ψυχή (duší, životem, myslí, nitrem, bytostí, osobou)

διανοία (rozumem, smýšlením, myslí)²⁰⁸

Poslední užití slova srdce v Matoušově je ve 24. kapitole. Zde se však překlady opět rozcházejí. Pro srovnání některé uvádím:

N-A: „ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ *καρδία* αὐτοῦ, Χρονίζει μου ὁ κύριος“

ČEP: „Když si však špatný služebník řekne: *Můj pán nejde*“

ČJB: „Ale řekne-li si v *duchu* takový špatný služebník: *‘Můj pán se omeškává*“

Autor Matoušova evangelia skutečně užívá výrazu *καρδία*, ČEP překládá volně a o srdci nehovoří a ČJB překládá jako „v *duchu*“.²⁰⁹

Souhrnně lze říci následující: při izolování obou slov nelze určit jasný význam. Největší četnost užití slov označujících čistotu je v rámci uzdravení malomocných. Přesto

---

²⁰² Srov. Mt 15,8.

²⁰³ Srov. Mt 15,18.

²⁰⁴ Mt 15,19.

²⁰⁵ Srov. Mt 18,35.

²⁰⁶ Srov. Mt 19,3–9.

²⁰⁷ Srov. Mt 22,36–38.

²⁰⁸ Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1655, s. 1757 a s. 1607.

²⁰⁹ Mt 24,48.

lze vypovědět to, že čistota je v Matoušově evangeliu užita jako absence nečistoty (malomocenství bylo taktéž považováno za nečistotu). Důležitým faktem je také Ježíšův důraz na čistotu vnitřní, nikoliv jen vnější.

Srdce lze z uvedeného považovat za prostor v člověku, z kterého vychází dobré i zlé. Čisté srdce bych tedy vyhodnotil jako dobré srdce. Srdce, ze kterého proudí dobré skutky, ale tyto skutky nejsou omezeny jen na skutky samotné, jak tomu dělají pokrytci. Vycházejí skutečně z člověka. Není tomu tak, že někomu pomohu, někoho pochválím tak, aby to všichni viděli, přitom to dělám jen proto, abych já vypadal dobře. Je to tak, že někomu pomohu, někoho pochválím, protože v srdci skutečně cítím lásku k lidské bytosti obecně. Takto působí čisté srdce, které má pochopitelně jádro v Bohu a velice úzce souvisí s ostatními blahoslavenstvími.

8.2. Uzření Boha

8.2.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>OTI AYTOI TON ΘN ΟΨΟΝΤΑΙ</i>
KV:	<i>OTI AYTOI TON ΘN ΟΨΟΝΤΑΙ</i>
N-A:	<i>ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται</i>
NVG:	<i>quoniam ipsi Deum videbunt</i>
ČEP:	<i>neboť oni uzří Boha</i>
ČLP:	<i>neboť oni budou vidět Boha</i>
ČSP:	<i>neboť oni uvidí Boha</i>
ČJB:	<i>neboť oni uvidí Boha</i>
B21:	<i>neboť uvidí Boha</i>
BK:	<i>nebo oni Boha viděti budou</i>

U KV a KS je zajímavá naprostá shoda, a to i co se týče nomina sacra vyjadřující *TON ΘEON*, označeno jako *TON ΘN* (s vodorovnou nad oběma písmeny). Tato shoda je významná z toho důvodu, že u předchozích dvou případů nomina sacra využíval této formy vyjádření pouze KS. České překlady se nijak zásadně neliší, jen ČEP překládá „ὄψονται“ jako „uzří“, zatímco ostatní verze jako „uvidí“. ČLP překládá jako „budou vidět“.

8.2.2. Gramatický rozbor

Tvar „*τὸν θεὸν*“ je akuzativ singuláru od substantiva druhé deklinace (o-kmenová) *θεός* (*oð, ó*), které znamená *Bůh*. Ve tvaru „*τὸν θεὸν*“ znamená *Boha*.

Tvar „*ὄψονται*“ je futurum indikativu aktiva třetí osoby plurálu od slovesa *ὀράω*, které znamená v aktivu: *vidět, dívat se, spatřit, strážít se, chránit se, poznat* a v pasivu: *ukázat se, zjevit se*. Ve tvaru „*ὄψονται*“ lze přeložit jako: *budou vidět, uvidí, budou se dívat, spatří, budou se chránit, poznají*.

Celý úsek lze přeložit jako:

„nebot“/protože oni budou vidět/ uvidí/ budou se dívat/ spatří/ budou se chránit/ poznají Boha“

Tomuto překladu odpovídají všechny uvedené biblické překlady.²¹⁰

8.2.3. Exegeze blahoslavenství příslibu uzření Boha

V rámci vidění Boha je nutno zmínit starozákonní tradici, podle níž Boha živí vidět nemohou.²¹¹ Příklad uzření Boha pro ty, kdo mají čisté srdce může odkazovat na jejich jasný pohled na svět, kdy ve všem vidí Boha. Tento pohled vychází z nitra čistého srdce, které je samo prozářeno Bohem.²¹²

Může se jednat o vidění Boha ve smyslu, že víra postoupila do stavu, kde si je člověk jist Boží přítomností, existencí a blízkostí.²¹³

Příklad lze také vykládat pohledem na Boha po smrti. Jedná se tedy o uzření Boha v naplnění království nebeského. Člověk, který má zálibu v hříchu, má problém hledět na Boha.²¹⁴

Ti, kdo mají čisté srdce mohou vidět Boha i v tomto světě. Mohou totiž vnímat Boží působení v běžném životě. Opět platí to, že ti, kteří mají zálibu v hříchu a špatnosti, toto Boží působení vidět nemohou.²¹⁵

²¹⁰ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 4, s. 13–14 a s. 152.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1645 a s. 1689.

²¹¹ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Kázání na hoře*, s. 54.

²¹² Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 70.

²¹³ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 76.

²¹⁴ Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 74–75.

²¹⁵ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 59.

8.2.4. Boží jméno v Matoušově evangeliu

V Evangeliu podle Matouše nalezneme jméno Boží (*θεός*) 52x. Do tohoto výčtu je započteno i několik přívlasků odkazujících na Boha (syn Boží, Duch Boží atd.).

Za zmínku stojí jistě citace jednoho verše, ve kterém Ježíš Boha představuje a ve kterém je použito celkem čtyřikrát:

*„Já jsem **Bůh** Abrahamův, **Bůh** Izákův a **Bůh** Jákobův. On přece není **Bohem** mrtvých, nýbrž živých.“²¹⁶*

---

²¹⁶ Mt 22,32.

9. Blaze těm, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími

Tuto kapitolu dělím na dvě dílčí podkapitoly, dle uvedené struktury jednotlivých blahoslavenství. Tuto kapitolu tak tvoří podkapitola věnovaná blahoslavenství tvůrcům pokojů a podkapitola věnovaná příslibu nazvání syny Božími.

9.1. Působení pokojů

9.1.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΕΙΡΗΝΟΠΟΙΟΙ</i>
KV:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΕΙΡΗΝΟΠΟΙΟΙ</i>
N-A:	<i>μακάριοι οί εἰρηνοποιοί</i>
NVG:	<i>beati pacifici</i>
ČEP:	<i>Blaze těm, kdo působí pokoj</i>
ČLP:	<i>Blahoslavení tvůrci pokojů</i>
ČSP:	<i>Blahoslavení ti, kdo působí pokoj</i>
ČJB:	<i>Blahoslavení, kdo působí pokoj</i>
B21:	<i>Blaze těm, kdo působí pokoj</i>
BK:	<i>Blahoslavení pokojní</i>

Vzhledem k rozmazanosti písmen lze u KS tento verš pouze odhadovat, ale zdá se, že je shodný s KV i s N-A. České překlady ČEP, ČSP, ČJB a B21 se shodují na těch, kdo „působí pokoj“, zatímco ČLP hovoří o „tvůrcích pokojů“. BK hovoří o „pokojných“.

9.1.2. Gramatický rozbor

Tvar „*οἱ εἰρηνοποιοί*“ je nominativ plurálu substantiva druhé deklinace (o-kmeny) *εἰρηνοποιός* (*ου, ό*), které lze přeložit jako: *šířitel pokoje, tvůrce pokoje*. Ve tvaru „*οἱ εἰρηνοποιοί*“ znamená: *šířitelé pokoje, tvůrci pokoje*.

První polovina tohoto blahoslavenství lze přeložit jako: „Šťastní/ **Blahoslavení**/ Blažení šířitelé pokoje, **tvůrci pokoje**“.
„*Blahoslavení pokojní*“ (dle BK) však dle uvedené řecké gramatiky a řecko-českého slovníku vyhovující není.²¹⁷

9.1.3. Exegeze blahoslavenství těch, kdo působí pokoj

Bůh je ten, u něhož má pokoj svůj původ. S plností tohoto pokoje se však setkáme až v Božím království. Starozákonní „*šálóm*“ (ekvivalent pokoje) byl vnímán jako plnost Božích darů.²¹⁸ Ve Starém zákoně je za pokoj považován nejen nepřítomnost nepokojů, ale dokonce něco víc – přítomnost blaha ve společnosti.²¹⁹

Jako tvůrci pokoje mohou být označeni ti, kteří svým postojem a jednáním vytvářejí stav, kdy z ostatních lidí jsou bratři.²²⁰ Základním principem působení pokoje a smíru mezi lidmi je vyjití ze svého sobectví. Ježíš zásadním způsobem napomáhá tvořit smířením nesmiřitelných, které vychází z jeho učení a vztahu k Otci.²²¹ Tvůrce pokoje je klidný, nevyhledává konflikty, při sporu raději ustoupí. Pokoj vlastní i ostatních je pro něj stěžejní. Nejedná se o ustoupení ze všech vlastních zásad, ale o vlastní smýšlení, které vede jedince i celek k míru. Základním předpokladem je vlastní vnitřní pokoj s Bohem, který sám o sobě vytváří v člověku klid, který z něj dále vychází.

Platí taktéž obráceně, že člověk, jenž je vnitřně neklidný a rozervaný, kolem sebe pokoj nevytváří, ba naopak.²²²

²¹⁷ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 4.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1616.

²¹⁸ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 102.

²¹⁹ Srov. PRUŽINSKÝ, Štefan. *Evanjelium podľa Matúša*, s. 136.

²²⁰ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 70.

²²¹ Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 78–79.

²²² Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 77–79.

Stejně jako u jiných blahoslavenství, lidé, kteří mají dispozici vnitřního pokoje a vše zmíněné co z ní vychází, mohou působit na okolní svět jako slaboši.²²³

Důležité je zdůraznění, že se toto blahoslavenství nevztahuje na pouhý vnitřní klid v člověku. Z něj to důležité teprve vychází. Blahoslavenství se vztahuje na ty, kteří pokoj předávají kolem sebe.²²⁴

9.1.4. Pokoj v Matoušově evangeliu

Šířitele/ tvůrce pokoje nikde v tomto evangeliu mimo blahoslavenství nenalezneme. Pokoj, který máme šířit, je vyjádřen celkem čtyřikrát, a to ve dvou konkrétních větách desáté kapitoly.

Prvním případem je pasáž, ve které Ježíš posílá dvanáct učedníků ohlašovat příchod Božího království. Mezi instrukcemi, které Ježíš učedníkům dává, jim také říká, co mají říci při vstupu do některého domu. ČEP překládá pozdrav, který mají říci, jako známé: „*pokoj vám*“. Slovo „*pokoj*“ však v řeckém opisu není. Daleko přesnější je překlad ČJB, který překládá jako „*pozdravte jej*“ („*ἀσπασασθε αὐτήν*“).²²⁵ Následující věta již slovo „*pokoj*“ opravdu obsahuje. Ježíš nabádá k tomu, ať apoštolové pokoj do domu přinesou za předpokladu, že daný dům (myšleno obyvatelé tohoto domu) je toho hoden. Pokud ne, pokoj se vrátí zpět k nim.²²⁶ Následující použití kontextu pokoje je poměrně kontroverzní vůči tomu, jak pokoj známe v jeho významu a v rámci uvedených exegezí:

„*Nemyslete si, že jsem přišel na zem uvést pokoj; nepřišel jsem uvést pokoj, ale meč.*“²²⁷

Možným vysvětlením je to, že Ježíš upozorňuje na nepřijetí tohoto pokoje. Tudiž ti, kdo pokoj nepřímou, budou vytvářet nepokoj a budou proti tvůrcům pokoje bojovat.

---

²²³ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 59.

²²⁴ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Kázání na hoře*, s. 56.

²²⁵ Mt 10,12.

²²⁶ Srov. Mt 10,13.

²²⁷ Mt 10,34.

9.2. Synové Boží

9.2.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ ΥΙΟΙ ΘΥ ΚΑΗΘΗΣΟΝΤΑΙ</i>
KV:	<i>ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ ΥΙΟΙ ΘΥ ΚΑΗΘΗΣΟΝΤΑΙ</i>
N-A:	<i>ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται</i>
NVG:	<i>quoniam filii Dei vocabuntur</i>
ČEP:	<i>neboť oni budou nazváni syny Božími</i>
ČLP:	<i>neboť oni budou nazváni Božími syny</i>
ČSP:	<i>neboť oni budou nazváni Božími syny</i>
ČJB:	<i>oni budou nazváni Božími syny</i>
B21:	<i>neboť budou nazváni Božími dětmi</i>
BK:	<i>nebo oni synové Boží slouti budou</i>

KS i KV znovu používají souhlasně *nominum sacrum* pro *ΘΕΟΥ*. Překlady ČLP, ČSP a ČJB se zcela shodují. Rozdíl, který nalezneme v ČEP je prohození slov „Božími“ a „syny“. Význam je však totožný. B21 užívá „Božími dětmi“ namísto „Božími syny“. Překlad Bible 21 tedy nemusí být nutně chybný, ale snaží se, užitím možného překladu, aplikovat Ježíšův příslib na nikoliv jen mužskou populaci. BK užívá slova, která v dnešní češtině již nevyužíváme. Jedná se o „slouti“, které již máme dnes nahrazeno výrazy: *jmenovati se, nazývat se*.

9.2.2. Gramatický rozbor

Tvar „*υἱοὶ*“ je nominativ plurálu substantiva druhé deklinace (o-kmeny) *υἱός* (οἶ, ό), které lze přeložit jako: *syn, dítě, potomek, následovník, učedník, žák*; (ό υἱός τοῦ θεοῦ - *syn Boží*). Ve tvaru „*υἱοὶ*“ tedy znamená: *synové, děti, potomci, následovníci, učedníci, žáci*.

Tvar „*θεοῦ*“ je genitiv singuláru od substantiva druhé deklinace (o-kmenová) *θεός* (οἶ, ό), které lze přeložit jako: *Bůh*. Ve tvaru „*θεοῦ*“ znamená: *Boha*.

Tvar „*κληθήσονται*“ je futurum pasiva indikativu třetí osoby plurálu od slova *καλέω*, které překládáme v aktivu: *volat, nazvat, pojmenovat* a v pasivu: *být nazván, jmenovat se, nechat se nazývat, povolát, zavolat, pozvat*.

Ve tvaru „κληθήσονται“ znamená: *budou nazváni, budou se jmenovat, nechají se nazývat, budou povoláni, budou zavoláni, budou pozváni.*

Celé lze přeložit jako:

„**nebot**’/protože **oni synové**/ děti/ potomci/ následovníci/ učedníci/ žáci **Boha budou nazváni**/ budou se jmenovat/ nechají se nazývat/ budou povoláni/ budou zavoláni/ budou pozváni.“

Po stylistické úpravě to odpovídá všem uvedeným překladům.²²⁸

9.2.3. Exegeze příslibu nazvání syny Božími

Příslib nazývání syny Božími znamená to, že k takovému to se Bůh hlásí jako ke svým synům.²²⁹ Toto označení vychází z faktu, že Bůh sám je původcem pokoje, proto lidem, kteří jsou tvůrci pokoje, přísluší tento příbuzenský vztah. Synem Božím je obvykle nazýván pouze Ježíš. Ten přijímá lidi za své bratry. Synovství Boží může být odvozeno již v samém stvoření světa, kde je člověk nazýván obrazem Božím.²³⁰

9.2.4. Syn Boží v Matoušově evangeliu

Titul syn Boží je v Matoušově evangeliu použito mimo blahoslavenství celkem osmkrát. Vždy se toto označení týká samotného Ježíše a nikomu jinému v Matoušově evangeliu nepřísluší. Výroky, v nichž je toto označení použito, lze rozdělit do dvou kategorií.

První skupinou jsou výroky, kde je Ježíš buďto pokoušen nebo dotazován, je-li Božím synem. Jedná se i o případy, kdy je dožadováno, aby Ježíš své Synovství Boží nějakým způsobem prokázal (např. proměna kamenů v chleby, skok z hory, sestoupení z kříže). Zde je zajímavostí, že se Ježíš v žádném případě nenechá vyprovokovat k tomu, aby někomu něco dokazoval. Těchto případů je celkem pět.²³¹

²²⁸ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 4 a s. 79.

Slovník novozákonní řečtiny: *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece*, s. 1743, s. 1645 a s. 1654.

²²⁹ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 60.

²³⁰ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 80.

²³¹ Srov. Mt 4,3; Mt 4,6; Mt 26,63; Mt 27,40 a Mt 27,43.

Druhou skupinou jsou výroky, jež lze označit jako vyznání víry. První takovéto vyznání je od těch, kteří vidí Ježíše kráčet po vodě.²³² Dále vyznání od Šimona Petra, který je Ježíšem přímo dotázán.²³³ A také vyznání od setníka a jeho společníků, který je svědkem události Ježíšova ukřižování.²³⁴

---

²³² Srov. Mt 14,33.

²³³ Srov. Mt 16,16.

²³⁴ Srov. Mt 27,54.

10. Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské

Tuto kapitolu dělím na tři dílčí podkapitoly, dle uvedené struktury jednotlivých blahoslavenství. Tuto kapitolu tak tvoří podkapitola věnovaná blahoslavenství pronásledovaným pro spravedlnost, podkapitola věnovaná inkluzi příslibu nebeského království a podkapitola, která pojednává o spojitosti tohoto blahoslavenství s Mt 5,11–12.

10.1. Pronásledování pro spravedlnost

10.1.1. Biblické rukopisy a překlady

KS:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΔΕΔΙΩΓΜΕΝΟΙ ΕΝΕΚΕΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ</i>
KV:	<i>ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΔΕΔΙΩΓΜΕΝΟΙ ΕΝΕΚΑ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ</i>
N-A:	<i>μακάριοι οί δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης</i>
NVG:	<i>beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam</i>
ČEP:	<i>Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost</i>
ČLP:	<i>Blahoslavení, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost</i>
ČSP:	<i>Blahoslavení ti, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost</i>
ČJB:	<i>Blahoslavení pronásledovaní pro spravedlnost</i>
B21:	<i>Blaze pronásledovaným pro spravedlnost</i>
BK:	<i>Blahoslavení, kteříž protivenství trpí pro spravedlnost</i>

KV se odlišuje užitím „*ENEKA*“ namísto „*ENEKEN*“ (v případě N-A: „*ἕνεκεν*“). Významově se však jedná o stejné slovo. Na „*pronásledování pro spravedlnost*“ se shodly všechny uvedené české překlady. BK nazývá „*pronásledované*“ těmi jenž „*trpí protivenství*“.

10.1.2. Gramatický rozbor

Tvar „*οἱ δεδιωγμένοι*“ je nominativ plurálu participium perfekta medio-pasiva od slovesa *διώκω*, které lze přeložit jako: *spěchat, pospíchat, běžet, jít, pronásledovat, vyhnat, zapudit, usilovat*. Ve tvaru „*οἱ δεδιωγμένοι*“ znamená: *jsou pronásledováni, jsou vyhnáni, jsou zapuzeni*.

Předložka *ἕνεκεν* lze přeložit jako: *kvůli, pro*.

Tvar „*δικαιοσύνης*“ je genitiv singuláru feminina první deklinace (a-kmeny) *δικαιοσύνη (ης, ἡ)*, které znamená: *spravedlnost lidská, spravedlnost věcí, spravedlnost Boží, štědrost*. Ve tvaru „*δικαιοσύνης*“ překládáme jako: *spravedlnosti lidské, spravedlnosti věcí, spravedlnosti Boží, štědrosti*.

Celé lze přeložit jako:

„Šťastní/ **Blahoslavení**/ Blažení (kteří) **jsou pronásledováni**, jsou vyhnáni, jsou zapuzeni **kvůli**, pro spravedlnosti lidské, spravedlnosti věcí, **spravedlnosti Boží**, štědrosti“.²³⁵

10.1.3. Exegeze blahoslavenství těch, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost

Samotný výraz spravedlnost je popsán a vyložen v této práci v kapitole 6.1., proto jej není potřeba podrobně vykládat (pouze kontextuálně). Tato podkapitola je proto zaměřena spíše na pronásledování.

Čtvrté blahoslavenství blahoslaví ty, kdo lační a žízní po spravedlnosti. Nyní jsou blahoslaveni ti, kteří jsou pro spravedlnost dokonce pronásledováni. Jedná se o radikalizaci toho, co již bylo řečeno. Vzhledem k neobvyklému náboženskému životu křesťanské komunity v dané době a lokalitě, křesťané znatelně vyčnívali. Toto blahoslavenství je svým způsobem připravuje na společenský trest, který je za jejich víru a způsob života čeká. Zároveň ale přichází s ujištěním, že je to v pořádku.²³⁶

²³⁵ Řecká gramatika dle: BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*, s. 97–99 a s. 6.

Slovník novozákonní řečtiny: FRYŠ, Petr, Pavel NÁPRAVNÍK a Vladimír PETKEVIČ, s. 1611, s. 1625 a s.1610.

²³⁶ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 102.

Toto blahoslavenství na první pohled koliduje s blahoslavenstvím předchozím, které hovoří o vnitřním klidu a tvorbě pokoje. Stejně jako Ježíš, i ti kdo ho následují, budou snášet pronásledování a utrpení za pokoj, který přinesou na zem.²³⁷

Již ve Starém zákoně se opakovaně setkáváme s pronásledováním spravedlivých, zvláště pokud se jednalo o proroky. Nejde o to vzít veškerou spravedlnost světa do vlastních rukou. Ti, kdo takto smýšlejí, bez důvěry ve spravedlnost Boží, bývají nejčastěji pronásledovateli Ježíšových následovníků.²³⁸

Být pronásledován pro spravedlnost, je v kontextu horského kázání ekvivalentem být pronásledován pro Boží království.²³⁹

Dle pravoslavného výkladu se spravedlností považuje „komplexní synovský vztah člověka k Bohu“.²⁴⁰ Touto definicí je pochopitelnější důvod pronásledování.

Ježíš tímto blahoslavenstvím opět utěšuje a ujišťuje ty, na které společnost pohlíží nepříznivě.²⁴¹

10.1.4. Pronásledování v Matoušově evangeliu

Příslušné tvary od *διώκω* se v Matoušově evangeliu vyskytuje ještě pětkrát. V této souvislosti je nutné zmínit verš Mt 5,11, který je podtržením tohoto blahoslavenství. Místo pronásledování pro spravedlnost se ale jedná o pronásledování pro Ježíšovo jméno. Dokonce i poslední verš, který je probírán v této práci, obsahuje slovo *διώκω*. Ježíš v něm ujišťuje, že být pronásledován je vlastně pro Boží království v pořádku, protože i proroci byli pronásledováni.²⁴² Tím se nám i vyjasňuje pojem pronásledování. Proroci, kteří byli pronásledováni, jsou následně uctíváni. Dnes již z historie víme, že totéž platí pro Ježíšovy následovníky, počínaje apoštoly a také na to poukazuje Ježíš ve 23. kapitole.²⁴³

Dále nalezneme pronásledování v horském kázání v Ježíšově nauce o lásce k nepříteli, kde nabádá k modlitbě za pronásledovatele a k lásce k nim.²⁴⁴

²³⁷ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 70.

²³⁸ Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 79.

²³⁹ Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 82.

²⁴⁰ Srov. PRUŽIŇSKÝ, Štefan. *Evanjelium podľa Matúša*, s. 137.

²⁴¹ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 60.

²⁴² Srov. Mt 5,12.

²⁴³ Srov. Mt 23,29–35.

²⁴⁴ Srov. Mt 5,44.

V 10. kapitole nabádá Ježíš k útěku před pronásledovateli na jiné místo. Tím bylo mimo záchranu pronásledovaného zajištěno hlásání Božího království do celého světa.²⁴⁵

O pronásledování z Matoušova evangelia lze souhrnně říci, že pokud je pro spravedlnost, popřípadě pro Ježíše, je to v pořádku, máme se z něj radovat, přesto máme před pronásledováním utíkat a šířit zvěst o nebeském království. Pravda se ukáže až mnohem později. To nám dokazuje případ proroků, následně i světců.

Spravedlnost v Matoušově evangeliu je již probírána v šesté kapitole této práce, proto není potřeba opakovat.

10.2. Inkluze příslibu království nebeského

Příslib nebeského království začíná i uzavírá všech osm blahoslavenství, čímž se z těchto osmi stává jeden celek.²⁴⁶ Z uvedených informací předchozích kapitol již nyní jasně vidíme, že nebeské království nepatří jen jedné skupině s jedním určitým atributem, ale že se jedná o širší spektrum, přičemž všechny požadavky na takovéto vlastnictví jsou bezprostředně předcházeny láskou k Bohu.

Nebeskému království se věnuje kapitola 3.2. této práce, proto zde není potřeba opakovat gramatický rozbor, exegeze a užití v Matoušově evangeliu.

10.3. Osm nebo devět blahoslavenství?

Přestože jsou poslední dva verše jakýmsi upřesněním předchozího blahoslavenství a je zde patrná záměrná stylistická odlišnost, někteří exegeté hovoří o devátém blahoslavenství.²⁴⁷ S devátým blahoslavenstvím však někteří exegeté nesouhlasí.²⁴⁸ Může se taktéž jednat o konkrétnost poselství matoušovské obci, která byla pravděpodobně v době sepsání pronásledována.²⁴⁹

---

²⁴⁵ Srov. Mt 10,23.

²⁴⁶ Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 79.

²⁴⁷ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 71.

²⁴⁸ Např. Žilka.

²⁴⁹ Srov. HARRINGTON, Daniel. *Evangelium podle Matouše*, s. 102.

*„Blaze vám, když vás budou tupit a pronásledovat a lživě mluvit proti vám všechno zlé kvůli mně. Radujte se a jásejte, protože máte hojnou odměnu v nebesích; stejně pronásledovali i proroky, kteří byli před vámi.“*²⁵⁰

Z obecného „*blahoslavení ti, kteří*“ nyní přechod ke konkrétnímu „*blahoslavení jste*“. Jedná se o zkonkrétnění osmého blahoslavenství (pronásledovaných pro spravedlnost). V očích světa je pronásledovaný člověk někým, kdo žije v hanbě. Ježíšovi následovníci naopak již od prvních incidentů viděli obrovskou důstojnost v tom, že trpí pro Pána. Toto blahoslavenství a radost z příkoří se však přirozeně nevztahuje na ty, kdo jsou pronásledováni za špatnost, kterou provedli. Jedná se skutečně o ty, kdo jsou pronásledováni kvůli Ježíšovi.²⁵¹

Žilka vidí v těchto dvou verších výrok, který Ježíš pronesl odděleně od horské řeči. Tyto dva verše měly být (podle názoru tohoto exegety) řečeny pouze učedníkům, zatímco zbylých osm blahoslavenství zbytku posluchačů. Zároveň poukazuje na fakt, kdy Matouš ztotožňuje Ježíše se spravedlností.²⁵²

Mrázek doplňuje o jinou teorii (ne příliš pravděpodobnou) o stylistické odlišnosti těchto dvou veršů. Hovoří o možnosti, že Matouš čerpal z více pramenů a tuto odlišnost nedokázal přeformulovat.²⁵³

Pronásledování nemusí být významově jen v násilném slova smyslu, ale jednalo se i o exkomunikaci ze synagogy. „*Lživě mluvit proti vám*“ znamená nařčení z něčeho co není pravda. Je třeba zdůraznit, že to, že Ježíšovi následovníci vyznávali jeho jméno, byla pravda.²⁵⁴

Novozákonní exegeté se shodují na tom, že pronásledování Ježíšových následovníků je pro ně potvrzením, že jsou na správné cestě. Toto podtrhuje odkaz na stejný osud proroků.

---

²⁵⁰ Mt 5,11–12.

²⁵¹ Srov. FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše*, s. 71–73.

²⁵² Srov. ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství*, s. 82–85.

²⁵³ Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 60.

²⁵⁴ Srov. HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*, s. 80.

Závěr

Ježíšova blahoslavenství v Matoušově evangeliu zaznamenala v dějinách velkou pozornost. Tato pozornost je zcela na místě. Jedná se o stěžejní Ježíšovu nauku. Ježíš nám v tomto úseku Matoušova evangelia představuje, jaký je on sám podle vůle Boha Otce. Druhým aspektem je výzva k životnímu stylu, který by měl vyznačovat Ježíšovy následovníky. Jedná se o úzkou stezku, kterou člověk kráčí k Bohu a na první pohled se zdá naprosto nesplnitelným programem. Pokud se o tuto cestu člověk pokusí sám, je to skutečně nesplnitelné a efekt může být naopak nepatřičný. V každé jednotlivé kapitole této práce je však znatelný důraz Božího působení na této životní cestě, bez něhož je zcela nereálná. Důraz je zejména na pokoru a opravdovost. Na této cestě však bude člověk díky svým dispozicím přirozeně klopýtat. Při úspěšné aplikaci pokory do svého života nakonec můžeme zjistit, že už jsme až tak moc pokorní, až jsme na to pyšní. Náš pláč se může proměnit v nenávisť, naše tichost v ignoranci, spravedlnost v pomstu, milosrdenství ve vychloubání a působení pokoje ve zbabělost.

Taktéž je úskalí v primárním hodnocení druhých lidí před sebou samým. Budeme-li nahlížet na druhé v měřítku, jak moc jsou blahoslaveni, z cesty k Otci nás to opět odvádí. Pokud uvidím žebráka s tím, že on ode mě nepotřebuje pomoc, protože dostane nebeské království, není to správný pohled. Pokud uvidím plačícího a nechám to tak, protože ho Bůh utiší, ani toto není správně. Je tedy nutné mít na paměti, že blahoslavenství má být naší cestou a ne cestou, do které musíme donutit všechny ostatní. Na tuto cestu Ježíšových následovníků se musíme vydat sami a dobrovolně.

V této práci jsem uvedl několik variant, kolik blahoslavenství vůbec bylo. Není tedy jednoznačná odpověď, zdali bylo blahoslavenství sedm, osm nebo devět. Na základě studia uvedených zdrojů se přikláním k verzi o osmi blahoslavenstvích s tím, že Mt 5,11–12 je jakýmsi dovysvětlením osmého blahoslavenství. Toto dovysvětlení bylo určeno pouze učedníkům, nikoliv zástupům naslouchajícím horskému kázání. Důvodem této mé domněnky je, že Ježíš v Matoušově evangeliu často hlásá před lidmi a následně opakuje a do-vysvětluje učedníkům. Těchto osm blahoslavenství je ohraničeno příslibem nebeského království.

V této diplomové práci je kladen důraz na patrnost rozdílnosti překladových verzí zkoumaného úseku evangelia. Přestože na překladech pracovali zkušení překladatelé, navádí čtenáře do různých směrů. Příkladem je překlad „οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι“, který známe buď jako chudí v duchu nebo chudí duchem. Už jen slovo „chudí“ je pro českého

čtenáře logicky spíše výzvou k tomu něco nemít a bez znalostí nás nenapadne, že se jedná o to něco mít. V tomto případě pokornou závislost na Duchu Božím, který nás obdarovává.

Čtenář tak může ustrnout na své vlastní myšlenky s tím, že text Mt 5,1–12 je příliš složitý a nevysvětlený nebo v horším případě vznikne zcela chybná exegeze, která nás ještě více svádí z cesty (zejména při hladovění a žíznění po spravedlnosti). Tato diplomová práce se snaží dokázat, že tak jako Ježíš vysvětluje podstatu osmého blahoslavenství v navazujících dvou verších, tak i ostatní blahoslavenství dále rozvíjí v ostatních řečech průřezem celého evangelia. Pokud z Ježíšových blahoslavenství nepochopíme, co je to milosrdenství, jistě to zjistíme v jiných verších evangelia. Pokud se přesto nedokážeme ve výkladu blahoslavenství zorientovat, je zde ještě jedna pomůcka a tou je Ježíš sám. Pokud máme při exegezích před sebou Ježíše a vnímáme ho jako měřítko jednotlivých aspektů, které v blahoslavenstvích popisuje, mělo by nás to dovést ke správné interpretaci.

Dle mnou nabytých informací při zpracovávání této práce (po jazykových překladech, dobovém kontextu, spektru exegezí a kontextu jednotlivých slov v Matoušově evangeliu) jde v jednotlivých blahoslavenstvích přibližně o toto:

V prvním blahoslavenství Ježíš gratuluje těm, kdo žijí z darů Ducha svatého, naslouchají pokorně Božímu hlasu a toto berou jako prioritu.

V druhém blahoslavenství Ježíš gratuluje těm, kteří jsou citliví pro vnější podněty, protože citlivost je základem duchovního života. Proti ní stojí otupělost, která duchovní život zabíjí.

Ve třetím blahoslavenství Ježíš gratuluje těm, jimž záleží spíše na nebeském království a vztahu s Bohem než na prosazování mocenských struktur tady na zemi.

Ve čtvrtém blahoslavenství Ježíš gratuluje těm, kdo již pochopili subjektivnost lidské spravedlnosti, a tak touží po Bohu, který je jediný, kdo zná všechny okolnosti.

V pátém blahoslavenství Ježíš gratuluje těm, kteří tak silně zažívají Boží dotek, že než aby vyhodnocovali, kdo co zaslouží, jednají jako Bůh, soucitně.

V šestém blahoslavenství Ježíš gratuluje těm, kdo hledí na lidi s láskou tak, jako on sám. Se skutečnou láskou Boží.

V sedmém blahoslavenství Ježíš gratuluje těm, kdo lásku mezi lidmi šíří tak jako on.

V osmém blahoslavenství Ježíš gratuluje svým skutečným následovníkům, nyní mají v pronásledování potvrzení, že jdou správným směrem. Je to důvod ke skutečné radosti.

Co se týče jednotlivých příslibů pro blahoslavené, objasňuji v této práci, co o jednotlivých příslibech vlastně víme. Nyní již jen souhrnně:

O nebeském království víme, že je to místo Boží vlády, které je i zde na zemi, přišlo v Ježíšovi, ale není ještě ve své plnosti. O nebeském království víme, že je nejcennějším pokladem této země, má být prioritou naší touhy a našeho hledání a pokud o něj dobře pečujeme, vzrůstá do obřích rozměrů. Víme, že do tohoto království nemají přístup ti, kdo nebudou jako děti (zde může být rozporuplné, zdali se jedná o poslušnost, důvěřivost, nezáludnost, opravdovost, nevypočítavost, nevinnost nebo něco jiného). Dále taktéž ti, kdo jsou pro Ježíše nějakým způsobem společensky diskvalifikováni. Problematický vztah s tímto královstvím mají majetní, není však nemožný.

Potěšení může být naplnění v Bohu, protože to, co nám zdánlivě chybí, v Bohu nechybí.

Zem za dědictví nás činí spoluúčastnými na Ježíšovi, který je jediným pravým dědicem. On nás ale činí svými bratry.

V Bohu a pouze v Bohu je pravá spravedlnost, neboť on ví vše a po touze vidět jeho očima máme hladovět a žíznit. Taktéž po lásce, se kterou hledí jednotlivě na člověka. Láska je tak naším nasycením.

Ve své lásce nám Bůh prokazuje své milosrdenství. Jeho milosrdenství je plností spravedlnosti.

Boží záměr i odkaz můžeme s čistým srdcem vidět všude kolem nás. Bůh je láska, a proto pokud máme čisté srdce, lásku vidíme. Pokud je naše srdce špinavé, vidíme kolem sebe jen nenávisť, zlobu a nespravedlnost.

Ježíš je jediný pravý Boží syn. Dává nám však možnost šířit jeho pokoj a stát se tak jeho bratrem/sestrou. Tím se stáváme syny a dcerami Božími.

Seznam použitých zkratk

atd.	– a tak dále
BK	– Bible Kralická
B21	– Bible 21
ČEP	– Český ekumenický překlad
ČJB	– Česká Jeruzalémská bible
ČLP	– Český liturgický překlad
ČSP	– Český studijní překlad
KS	– Kodex Sinajský
KV	– Kodex Vatikánský
např.	– například
n.l.	– našeho letopočtu
NVG	– Neovulgata
N-A	– Nestle-Aland (verze 2005 XXVII)
pol.	– poloviny
resp.	– respektive
řec.	– řecky/řecké
srov.	– srovnej
stol.	– století
s.	– strana
tzv.	– takzvaný

Seznam literatury

Prameny

Bible: český studijní překlad. Čtvrté souborné vydání (třetí vydání bez poznámek). Praha: KMS, 2016. ISBN 978-80-87904-57-2.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 14. vyd., (5., opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2008, ISBN 978-80-85810-67-7.

Bible kralická: Písmo svaté Starého a Nového zákona: podle posledního vydání z roku 1613. 5. vyd. v ČBS. Praha: Česká biblická společnost, 2014, ISBN 978-80-87287-77-4.

Bible: překlad 21. století. 7. opravené vydání. Praha: Biblion, 2019, ISBN 978-80-87282-48-9.

Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece. Praha: Česká biblická společnost, 2011, ISBN 978-80-87287-38-5.

Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. Praha: Krystal OP, 2010, ISBN 978-80-7195-389-0.

Novum Testamentum Graece et Latine. 3., neuarbeitete Aufl. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1984. ISBN 3-438-05401-9.

Nový zákon: text užívaný v českých liturgických knihách přeložený z řečtiny se stálým zřetelem k Nové Vulgátě. 4. vyd. V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-7195-583-2.

Sekundární zdroje:

BARTOŇ, Josef. *Uvedení do novozákonní řečtiny*. 5., upr. vyd. Praha: KLP, 2009, ISBN 9788086791685.

DOUGLAS, J.D. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 2017, ISBN 80-85495-65-1.

FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše. Porozumět Božímu slovu*. Praha: Paulínky, 2011, ISBN 978-80-86949-77-2.

HARRINGTON, Daniel. *Sacra Pagina: Evangelium podle Matouše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, ISBN 80-7192-423-7.

HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*. Praha: Kalich, 1995. ISBN 80-7017-924-4.

LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše: Malý stuttgartský komentář*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, ISBN 80-7192-146-7.

MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011, ISBN 978-80-87287-44-6.

MRÁZEK, Jiří. *Kázání na hoře*. Jihlava: Mlýn, 2017, ISBN 978-80-86498-61-4.

NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956, ISBN 80-7017-528-1.

PRUŽINSKÝ, Štefan. *Evanjelium podľa Matúša*. Pravoslavná bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešově, 2000, ISBN 80-8068-007-8.

RYŠKOVÁ, Mireia. *Doba Ježíše Nazaretského: historicko-teologický úvod do Nového zákona*. Praha: Karolinum, 2008, ISBN 978-80-246-1465-6.

TALBERT, Charles H. *Matthew*. Grand Rapids, Mich.: Baker Academic, 2010, ISBN 978-0-8010-3192-2.

ŽILKA, František. *Začátky a základy křesťanského náboženství: nový překlad s úvodem a výkladem pro přítomnou dobu*. V Praze: Kalich, 1931.

Internetové zdroje:

Kodex Vatikánský (16.2.2015) [20.11.2018].

digitalizován na: <https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1209>.

Kodex Sinajský (16.2.2015) [20.11.2018].

digitalizován na: <[http://www.codex-](http://www.codex-sinaiticus.net/en/manuscript.aspx?book=33&chapter=5&lid=en&side=r&zoomSlider=0#33-5-21-6)

[sinaiticus.net/en/manuscript.aspx?book=33&chapter=5&lid=en&side=r&zoomSlider=0#33-5-21-6](http://www.codex-sinaiticus.net/en/manuscript.aspx?book=33&chapter=5&lid=en&side=r&zoomSlider=0#33-5-21-6)>.